Japu Pradip

ਜਪੁਪ੍ਰਦੀਪ

Japu Pradeep

ਅਰਥਾਤ

ਜਪੁ ਸਾਹਿਬ ਸਟੀਕ

ਟੀਕਾ ਕ੍ਰਿਤ

ਸੰਤ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਿਰਮਲੇ

Sant Deva Singh

1904

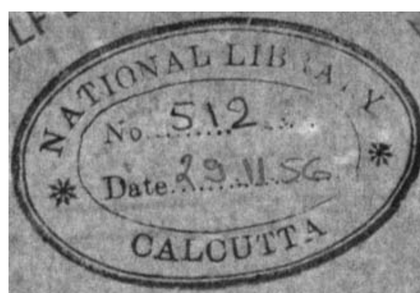
ਵਿ: ੧੯੬੧ ਈ: ੧੯੦੪ ਨਾ: ੪੩

ਲਾਹੌਰ

ਰਾਇ ਸਾਹਿਬ ਮੁਨਸ਼ੀ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਐਂਡ ਸੂਜ਼

ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਬੁਕਸੇਲਰਜ਼,

ਮਾਲਕਾਨ ਪੰਜਾਬ ਸੈਂਟਰਲ ਬੁਕਡਿਪੋ ਵ ਮੁਫ਼ੀਦਆਮ ਪ੍ਰੈਸ

੧ ਓ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜੋ ਸੁਗਮ ਜਪੁ ਪ੍ਰਦੀਪ ਦੂਸਰਾ ਜਪੁਜੀ ਕਾ ਟੀਕਾ ਬਨਾਯਾ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਪਰੀਯਾਇ ਬਨਾਏ ਹੈਂ ਤਿਨਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲਾਉਣੇ ਵਾਸਤੇ ਸੁਗਮ ਜਪੁ ਪ੍ਰਦੀਪ ਬਨਾਯਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਸ੍ਰੁਤੀਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਆਦਿਕ ਸਾਹਤ ਜੋ ਜਪੁ ਪ੍ਰਦੀਪ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਤਿਨ ਪਰੀਯਾਵੋਂ ਸਾਥ ਮੇਲ ਨਹੀ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਪਰੀਯਾਇ ਹੈਂ ਤਿਨਮੈਸਾਸਤ੍ਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਕਰਿਆ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਣਪੜ੍ਹੇ ਗਯਾਨੀ ਹੈਂ ਔਰ ਜੋ ਤਿਨਕੇ ਪਿਛੇ ਲਗਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਮੈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀ ਕਰਤੇ ਔਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਾਤਪ੍ਰਯਕੋਂ ਭੀ ਨਹੀ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ਕਾਹੇਤੇ (ਪਹਲਾ ਮਾਸਹੁ ਨਿੰਮਿਆ ਮਾਸੈ ਅੰਦਰ ਵਾਸੁ) ਇਤਯਾਦੀ ਗੁਰੂ ਬਚਨੋ ਮੈ (ਜੇਕਰ ਸੂਤਕ ਮੰਨੀਐ ਸਭਤੈ ਸੂਤਕ ਹੋਇ) ਇਤਯਾਦੀ ਬਚਨੋ ਮੈਪਹਲੇ ਬਚਨ ਮੈ ਮਾਸਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੰਪਰਦਾਈ ਗਯਾਨੀ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਅਬ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਏ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਮਤ ਬਾਂਮਮਾਰਗੀ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਵੈਸਨੋ ਮਤ ਹੈ ਔਰ (ਜੇ ਰਤ ਲਗੈ ਕਪੜੈ ਜਾਮਾ ਹੋਇ ਪਲੀਤ) ਇਤਯਾਦੀ ਬਚਨੋ ਮੈ ਮਾਸਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਣਾ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਗਯਾਨੀ ਇਤਯਾਦੀ ਬਿਰੋਧ ਕੋ ਨਹੀ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਏਕ ਵਕਤਾ ਕੇ ਬਚਨੋ ਮੈ ਬਿਰੋਧ ਹੈ ਤਿਨਕੋਂ ਸਚੇ ਕੌਣ ਸਮਝੇਗਾ ਬਿਰੋਧ ਹੋਣੇ ਤੇ ਝੂਠੇਹੀ ਸਮਝੇਗਾ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਝੂਠੇ ਨਹੀ ਹੈਂ ਐਸਾ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਝੂਠੇ ਹੈਂ ਔਰ (ਸੁਚ ਹੋਵੈ ਤਾ ਸਚੁ ਪਾਈਐ) ਇਤਯਾਦੀ ਬਚਨੋ ਮੈ ਸੁਚ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਰਖਣੀ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ (ਜੇਕਰ ਸੂਤਕ ਮੰਨੀਐ ਸਭਤੈ ਸੂਤਕ ਹੋਇ) ਇਤਯਾਦੀ ਬਚਨੋ ਕਾ ਅਰਥ ਸੁਚ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਕੀ ਨਿਖੇਧੀ ਮੈ ਅਰਥ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਤਾਤੇ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਤਾਤਪ੍ਰਯਕੋ ਔਰ ਬਿਰੋਧ ਕੋਂ ਨਹੀ ਸਮਝਤੇ ਹੈਂ

ਔਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾ ਰਹਨਾ ਰੂਪ ਵਕਤਾ ਮੈ ਦੋਸ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਤਿਨੋ ਸਜਣੋ ਕੋ ਸਰਬ ਗੁਰੂ ਬਚਨੋ ਕਾ ਬਿਰੋਧ ਰਹਿਤ ਅਰਥ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਔਰ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਕੀ ਟੁਟਿਮੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਯੁਕਤ ਅਰਥੁ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਜੈਸੇ (ਭੰਡਿ ਜੰਮੀਐ ਭੰਡਿ ਨਿਮੀਐ) ਇਤਯਾਦੀ ਸਬਦ ਪਰ ਕ੍ਰਿਆ ਟੁਟਿਮੀ ਕੇ ਸਮਝਣੇ ਔਰ ਜੋ ਯਹ ਸਾਰੇ ਗਰੂ ਗ੍ਰੰਥਸਾਹਿਬਕੇ ਔਖੇ ਸਬਦੋਂ ਕੇ ਪਰੀਯਾਇ ਬਨਾਏ ਹੈਂ ਤਿਨ ਮੈ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਬਿਰੋ-ਧ ਨਹੀ ਹੈਂ ਔਰ (ਗਜਨਵ ਗਜਦਸ ਗਜਇਕੀਸ ਪੁਰੀ–ਆ ਏਕ ਤਨਾਈ) ਇਤਯਾਦੀ ਸਬਦ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਬਾਂਧਕੇ ਅਰਥ ਕਰਿਆ ਹੈ ·ਸੋ ਆਗੇ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥੁ ਲਿਖਾ ਹੈ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਸਬਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਈਹਾਂ ਲਿਖਣੇ ਕਾ ਅਵਕਾਸ ਨਹੀ ਹੈ ਜੋ ਔਰ ਸਬਦੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਦੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਬ ਦੂਸਰੇ ਪਰੀਯਾਵੋਂ ਮੈ ਦੇਖ ਲੇਵੇਂ ਅਬੀ ਰਹਿਰਾਸ ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲੇ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰਣੇ ਰਹਿਤੇਹੈਂ ਜਬ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੈ ਅਰਥ ਲਿਖਿ ਲੇਂਗੇ ਤਬ ਸੋ ਭੀ ਛਪੇਂਗੇ ਸਜਨ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕਾ ਅਰਥ ਵਿਚਾਰਣ ਸੁਗਮੁ ਹੋ ਜਾਇਗਾ ਮੈ ਤੋ ਇਸ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਕੋਂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਿਮ੍ਰਣ ਰੂਪ ਸਮਝਕੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰੋਂ ਮੈ ਜੋ ਸ੍ਰੁਤੀ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਮੈ ਤਤੇ ਆਦਿਕੋਂ ਪਰ ਮੰਮੇ ਕੀਬਿੰਦੀ ਸਮਝਲੈਣੀ ਔਰ ਜੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਤਤੇ ਆਦਿਕੋਂ ਮੈ ਤਿ ਸਯਾਰੀ ਹੈ ਸੋ ਤੀ ਬਿਹਾਰੀ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰੋਂ ਮੈ ਬੁਲਾਉਣੀ ਤਿ ਸਿਆਰੀ ਆਦਿਕ ਬੁਲਾਉਣੇ ਮੈ ਪਾਠ ਅਸੁਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈ ਕੋਈ ਜਗਾ ਤਿ ਸਿਆਰੀਆਂ ਤੀ ਬਿਹਾਰੀਆਂ ਕੀ ਜਗਾ ਬੋਲੇਂਗੀਆਂ ਤੁ ਔਂਕੜ ਭੀ ਕੈਈ ਜਗਾ ਤੂ ਦੁਲੈਂਕਿਆਂ ਕੀ ਨਿਆਈਂ ਬੋਲੇਗਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਜਣ ਜਨੋਨੇ ਸਮਝ ਕੇ ਵਾਚ ਲੈਣੇ ॥

ਓਂ ਤਤਸਤ

ਜਪੁ ਭੂਮਕਾ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਖੰਡ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ ਤਥਾ ਅਗਜਾਨ ਰੂਪ ਤਮ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਮੇਂ ਅਤਯੰਤ ਚਤੁਰ ਹੈ ਐਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਕੇ ਤਾਈਂ ਮੈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤਾ ਹੂਆ ਜਪ ਗ੍ਰੰਥਕੇ ਵਯਾਖਯਾਨ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਰਚਨਾ ਕਰਤਾ ਹੂੰ ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੈਂ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਬੋਝ ਸੇ ਦੁਖੀ ਹੋਈ ਤਿਸ ਕਾਲ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕਹੇ ਹੈ। ਹੇ ਭਗਵਨ ਯਹ ਜੋ ਕਲਯੁਗ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਧਰਮ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਲੋਭਾਦਿਕ ਹੈਂ ਯਹ ਛੁਰੀ ਹੈ ਸੋ ਛੁਰੀ ਕਲੀਕਾਲ ਕੇ ਰਾਜਾ ਲੋਗੋਂ ਕੇ ਬੁੱਧਿ ਰੂਪੀ ਹਾਥ ਮੇਂ ਧਾਰਨ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਦੇਖ ਕੇ ਧਰਮ ਤੋ ਅਪਨੇ ਪੰਖ ਬਨਾ ਕਰ ਉਡ ਗਿਆ ਭਾਵ ਅਬਿਵਸਥਿਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਕਸਾਈ ਕੇ ਹਾਥ ਮੇਂ ਛੁਰੀ ਦੇਖ ਕੇ ਗੌ ਕੰਪਾਇਮਾਨ ਹੋਤੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਹੀ ਕਲਿਯੁਗ ਕੇ ਰਾਜਾ ਰੂਪ ਕਸਾਈਓਂ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ ਧਰਮ ਕੰਪਾਇਮਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਸੱਤਬਚਨ ਕੋਟੋਂ ਮੇਂ ਕੋਈ ਬੋਲਤਾ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਰਾਜਾਦਿ ਲੋਕ ਝੂਠ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ ਝੂਠ ਬੋਲਣੇ ਸੇ ਕਲਿਜੁਗ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਹੋਵੈ ਹੈ ਹੇ ਭਗਵਨ ਆਪ

ਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਸੱਤ ਕੀ ਇਸਥਿਤੀ ਕਰ ਕੇ ਧਰਮ ਕਾ ਸਥਾਪਨ ਕਰੋ ਮੈਂ ਇਸ ਉਪਾਇਕੋ ਭਾਲਤੀ ਹੋਈ ਬਹੁਤ ਖੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋ ਕੋਈ ਸਤਵਾਦੀ ਮਿਲਤਾ ਨਹੀਂ ਗਤ ਮੇਂ ਅੰਧਕਾਰ ਛਾਯਾ ਹੈ ਕੋਈ ਧਰਮ ਅਸਥਾਪਨ ਕਾ ਰਸਤਾ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸਕਤਾ ਹੈ, ਔਰ ਜੋ ਸਰਬ ਜੀਵੋਂ ਮੇਂ ਮਿਥਜਾ ਅਭਿਮਾਨ ਹੈ ਤਿਨ ਸੇ ਧਰਮ ਕਾ ਭੀ ਅਧਰਮ ਅਸਥਾਪਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਇਸ ਦੁਖਸੇ ਮੈ ਅਤਜੰਤ ਰੁਦਨ ਕਰਤੀ ਹੂੰ ਭਾਵ ਨਿਰਮਲ ਸੁਧ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਲੁਪਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਤਿਸਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਕੋ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਕਹਾ ਜਬ ਹਮ ਕਲੀ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇਂ ਕਲਕੀ ਰੂਪ ਕੋ ਧਾਰਨ ਕਰੇਂਗੇ ਤਬ ਤੇਰਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰੇਂਗੇ ਤਿਸ ਪਰ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਪੁਰਖੋਤਮ ਤਬ ਪਰ-ਯੰਤ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਬਿਵਸਥਾ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਤਿਸਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਭੀ ਮੇਰਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਸੁਨਕਰ ਪਰਬ੍ਰਹਮਨੇ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ ਮੈ ਰਾਯਭੋਇਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਨਗਰ ਮੈ ਬਾਬਾ ਕਾਲੂ ਵੇਦੀ ਛਤ੍ਰੀ ਔ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾਂਕੇ ਗ੍ਰਿਹਿਵਿਖੇ "ਨਾਨਕ" ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਣ ਕੀਆ ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕੀਆ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯਕੇ ਧਾਰਣੇ ਕਾ ਧਰਮ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਮੈ ਯਹ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਿਖਾ ਹੈ ਚਾਰਵੇਦ ਵਾ ਤੀਨ ਵਾ ਦੋ ਵਾ ਏਕ ਵੇਦ ਯਥਾ ਕ੍ਰਮਸੇ ਪੜਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਯਕੋਂ ਸਮਾਪਤ ਕਰੇ ਵਾ

ਨੌ ਬਰਖ ਵਾ ਅਠਾਰਹ ਬਰਖ ਵਾ ਪੱਚੀਸ ਬਰਖ ਤਕ ਅਖੰਡਤ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਹੂਆ ਗ੍ਰਹਸਥ ਆਸ੍ਰਮ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ੍ਰੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬ੍ਰਹਮ ਚਰਜ ਕੋ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ੜਰ ਗ੍ਰਹਸਥ ਆਸ੍ਰਮਕੋਂ ਧਾਰਣ ਕਰ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰਮੈ ਦੀ ਖਾਨੇਕੀ ਦੁਕਾਨ ਕਰਤੇ ਭਏ ਅਠਾਈ ਬਰਖ ਦੋ ਹੀਨੇ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪਰਯੰਤ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਵਿਚਰਕੇ ਉਪ-ਦੇਸ ਨਾ ਕੀਆ ਤਬ ਪਰਬ੍ਰਹਮਨੇ ਸੀਘ੍ਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾ-ਵਨੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪਨੇ ਅਵਤਾਰਕੋਂ ਯਾਦ ਕੀਆ ਤਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਸੇ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਮੈ ਸਨਾਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਬਹਾਨੇ ਪਰਵੇਸ ਕੀਆ ਜੈਸੇ ਸਰਜੂ ਮੈ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ ਜੀਨੇ ਪਰਵੇਸ ਕੀਆ ਥਾ ਨਿਜਧਾਮ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਗਏ ਜੈਸੇ ਅਰਜਨ ਕ੍ਰਿਸਨਜੀ ਗਏ ਥੇ ਔਜੈਸੇ ਨਚਕੇਤਾ ਜਮਕੇ ਪਾਸ ਗਯਾ ਥਾ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗਏ ਤਿਸ ਕਾਲ ਮੈ ਪਰਬ੍ਰਹਮਨੇ ਆਗਯਾਦਈ ਤੁਮ ਅਧਕਾਰੀ ਜਨੋ ਕੋਂ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ ਜਿਸ ਭਗਤੀ ਗਯਾਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੇ ਤੁਮਾਰੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕੋਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਆ ਹੈ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਕਹਯਾ ਹੇ ਭਗਵਨ ਗੁਰੋਂਸੇ ਉਪਦੇਸ ਲੈਕਰ ਆਗੈ ਸਿਖਨਕੋਂ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨ ਕੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ ਯਾਤੇ ਜੈਸੇ ਆਪਨੇ ਪੂਰਬਕਾਲ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮਾਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਗੈ ਨਾਰਦ ਕੋਂ ਨਾਰਦਨੇ ਬਯਾਸ ਕੋਂ ਕੀਆ ਬਯਾਸਜੀ ਨੇ ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਅਸ੍ਟਾਦਸ ਪੁਰਾਣਾਦੀ ਰਚਕੇ ਸਰਬਭਾਰਤ

ਖੰਡ ਮੈ ਕੀਆ ਤੈਸੇ ਹਮਭੀ ਜਿਸ ਉਪਦੇਸਕੋਂ ਆਗੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਚਲਾਕਰ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਕਰੈਂ ਐਸਾ ਸਰਬ ਵੇਦਕਾ ਰਹਸਜ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ ਸੁਨਕਰ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਏਕ ਅੰਗ ਔ ਓਂ ਲੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਸੋ ਉਪਦੇਸ ਯਹ ਹੈ ॥

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁਕਰਤਾਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਜਪੁ ॥

।ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇਕਰ ਜਪੁਪਦਸੇ ਜਪਨਕੀ ਆਗਜ ਕਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਜਾਕੋਂ ਸੁਨਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਸਰਬ ਅਧਕਾਰੀ ਜਨੋਕੋਂ ਜਪਾਵਨੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਉਸ ਜਾਪਕੋਂ ਜਪਤੇ ਹੂਏ ਇਸ ਭਾਰਤ ਭੂਮੀਮੈ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਆਏ ਆਕਰ ਇਸ ਪੈਤੀਸ ਅੱਖਰੋਂ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਸਰਬਕੀ ਕਲਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਨੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਮੈ ਪ੍ਰਵਿਰਤਕੀਆ ਹੈ ਸਰਬ ਕਾਰਯਕੀ ਸਿਧੀ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਜਾਪਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਸਰਬ ਵੇਦਕਾ ਅਰਥੁ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਾ ਹੈ ਇਸਕੇ ਅਰਥ ਪਾਠਮੈ ਨਿਸਠਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਆਦਿਕ ਬੰਧਕੀ ਨਿਵਿ-ਰਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਸਰਵਣ ਕਰੇਗਾ ਤਿਸ ਕੀ ਕੁਲੋਂ ਕਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸਕੇ ਅਰਥਕਾ

ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਗਜ਼ਾਨ ਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਕੇ ਮੁਕਤੀਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿਧ ਹੂਏ ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ ਇਸਮੈਂ ਕੌਨ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥ ਉਤ੍ਰ ॥

॥ श्री कार्तिकेय उवाच ॥

कलौ के वै भविष्यंति नृपचिन्हयुता नराः ।
ज्ञातुमिच्छामि तेषां तु नामानि च जगत्पते ॥१॥
ते वै राज्यं करिष्यन्ति कति वर्षाणि तत्र हि ।
ब्रह्मन्नेतत्समाचच्व परं कौतुहलं हि मे ॥ २ ॥

॥ श्री ब्रह्मोवाच ॥

सत्यादिषु च बहुशः श्रुता भूयास्त्वा गुह ।
शृणु वच्ये कलियुगे संक्षेपेण सुरोत्तम ॥ ३ ॥
पांडवानां कुलोत्पन्ना विष्णुरातादिका नृपा ।
इच्वाकुवंशजा भूपा स्तथा मागधवंशजाः ॥४॥
कलौ राज्यं करिष्यंति वर्षाणां वै सहस्रकम् ।
कलिसंध्या समारभ्य राज्यमेतत्त्रयं स्मृतं ॥५॥
ततो नृपा भविष्यंति पंच प्रद्योतसंज्ञकाः ।
अष्टत्रिंशोतरशतं कलौ ते राज्यकारकाः ॥ ६ ॥
शिशुनागा दशनृपा षष्ट्युतरशतत्रयं ।
कलौ भोच्यंति पृथिवीं राजानो धर्मतत्पराः ॥७॥
अतः परं नृपा लोके शूद्रप्रायास्त्व धार्मिकाः ।

ਖੰਡ ਮੈ ਕੀਆ ਤੈਸੇ ਹਮਭੀ ਜਿਸ ਉਪਦੇਸਕੋਂ ਆਗੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਚਲਾਕਰ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਕਰੈਂ ਐਸਾ ਸਰਬ ਵੇਦਕਾ ਰਹਸਜ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ ਸੁਨਕਰ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਏਕ ਅੰਗ ਔ ਓਂ ... ਲੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਸੋ ਉਪਦੇਸ ਯਹ ਹੈ ॥

੧ ਓਸਤਿਨਾਮੁਕਰਤਾਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥ ਜਪੁ ॥

।ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇਕਰ ਜਪੁਪਦਸੇ ਜਪਨਕੀ ਆਗਜ਼ ਕਰੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕੀ ਆਗਜ਼ਾਕੋਂ ਸੁਨਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਸਰਬ ਅਧਕਾਰੀ ਜਨੋਕੋਂ ਜਪਾਵਨੇ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਉਸ ਜਾਪਕੋਂ ਜਪਤੇ ਹੂਏ ਇਸ ਭਾਰਤ ਭੂਮੀਮੈ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਆਏ ਆਕਰ ਇਸ ਪੈਤੀਸ ਅੱਖਰੋਂਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਸਰਬਕੀ ਕਲਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਨੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਮੈ ਪ੍ਰਵਿਰਤਕੀਆ ਹੈ ਸਰਬ ਕਾਰਯਕੀ ਸਿਧੀ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਜਾਪਸੈ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਇਸ ਏਕ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਸਰਬ ਵੇਦਕਾ ਅਰਥੁ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਾ ਹੈ ਇਸਕੇ ਅਰਥ ਪਾਠਮੈ ਨਿਸਠਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਆਦਿਕ ਬੰਧਕੀ ਨਿਵਿ-ਰਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕਾ ਸਰਵਣ ਕਰੇਗਾ ਤਿਸ ਕੀ ਕੁਲੋਂਕਾ ਭੀ ਉਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਜੋ ਇਸਕੇ ਅਰਥਕਾ

ਵਿਚਾਰ ਕਰੇਗਾ ਸੋ ਗਜ਼ਾਨ ਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਕੇ ਮੁਕਤੀਕੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਸੰਗ ਮੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿਧ ਹੂਏ ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਹੈਂ ਇਸਮੈਂ ਕੌਨ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ॥ ਉਤ੍ਰ ॥

॥ श्री कार्तिकेय उवाच ॥

कलौ के वै भविष्यंति नृपचिन्हयुता नराः ।
ज्ञातुमिच्छामि तेषां तु नामानि च जगत्पते ॥१॥
ते वै राज्यं करिष्यन्ति कति वर्षाणि तत्र हि ।
ब्रह्मन्नेतत्समाचक्ष्व परं कौतूहलं हि मे ॥ २ ॥

॥ श्री ब्रह्मोवाच ॥

सत्यादिषु च बहुशः श्रुता भूयास्त्वा गुह ।
शृणु वक्ष्ये कलियुगे संक्षेपेण सुरोत्तम ॥ ३ ॥
पांडवानां कुलोत्पन्ना विष्णुरातादिका नृपा ।
इक्ष्वाकुवंशजा भूपा स्तथा मागधवंशजाः ॥४॥
कलौ राज्यं करिष्यंति वर्षाणां वै सहस्रकम् ।
कलिसंध्या समारभ्य राज्यमेतत्त्रयं स्मृतं ॥५॥
ततो नृपा भविष्यंति पंच प्रद्योतसंज्ञकाः ।
अष्टत्रिंशोत्तरशतं कलौ ते राज्यकारकाः ॥ ६ ॥
शिशुनागा दशनृपा षष्ट्युत्तरशतत्रयं ।
कलौ भोक्ष्यंति पृथिवीं राजानो धर्मतत्पराः ॥७॥
अतः परं नृपा लोके शूद्रप्रायास्त्व धार्मिकाः ।

शिशु नागात्परं राज्यं शूद्री गर्भोद्भवो बली ॥८॥
महा पद्मधनः कश्चिन्नन्दोराज्यं करिष्यति ।
नंदस्य चाष्टपुत्रश्च भविष्यंति च भूमिपाः ॥९॥
तेषां तु वशगा भूमि र्भविष्यति शतं समाः ।
अब्रह्मण्यान् द्विजः कश्चिद्दृष्ट्वा नंदसुतानथ ॥१०॥
अ योग्या इति मत्वा तु राज्या दुन्मूलयिष्यति ।
अराजके तु जगति विप्रवंश्याः कलौ युगे ॥ ११ ॥
भोक्ष्यंति दशमौर्या सप्तत्रिंशोतरं शतम् ।
ततः शुंगा दशनृपा दशवर्षशताधिकम् ॥ १२ ॥
कलौ राज्यं करिष्यंति विख्यातास्सर्वतो दिशि ।
कण्वो हत्वा नृपं शुंगं राज्यलोभेन स्वामिनम्॥ १३॥
स्वयं करिष्यते राज्यं वसुदेवेति विश्रुतः ।
तत्पुत्रपौत्राः पृथिवीं चत्वारिंशच्च पंच च ॥१४॥
शतानि त्रीणि वर्षाणां भोक्ष्यंति च कलौ युगे ।
तद्भृत्यस्त्वांध्रजातीयः कंचित्कालमसत्तमः ॥१५॥
चकार राज्यं हत्वा वै काण्वंतु वृषलोवली ।
तस्य वंशोद्भवास्त्रिंशद्भविष्यंति कलौ नृपाः ॥१६॥
भोक्ष्यंत्यांध्रस्तु पृथिवीं चत्वार्य्यं व्दशतानि च ।
षट् पंचाशोतरं कालं परं तस्मान्निबोधमे ॥ १७॥
सप्ताभीराश्च पृथिवीं भोक्ष्यंत्यब्द शतं कलौ ।
ततो नृपा भविष्यंति दशगर्दभ संज्ञकाः ॥१८॥
अष्टाधिकं च नवति तेषां राज्यं भविष्यति ।

कंका: षोडशभूपाला भविष्यंति कलौ गुरु: ॥१९॥
पालयिष्यंति गां ते वै वर्षाणां च शतद्वयम् ।
ततो वै विक्रमो नामा भवितोज्जयिनी प्रति ॥२० ॥
यो वै म्लेच्छान्समुत्पन्नान् कोटिशो निहनिष्यति ॥
तस्यराज्य कलौ स्कंद पंचत्रिंशोतरं शतम् ॥२१॥
भविष्यति परेकाले शालिवाह स्ततो नृप: ।
शतवर्षाणि पृथिवीं भोक्ष्यंत्यवितथोद्यम: ॥२२॥
ततोष्टौ यवनाभाव्या: तुरुष्का वै चतुर्दश: ।
पालयिष्यंति पृथिवीं सा द्विवर्षशतत्रयम् ॥२३॥
ततो दश गुरुण्डोश्च षाडशानि शताधिकं ।
वर्षाणि चैव धरणी भोक्ष्यंति शिवनंदन ॥ २४ ॥
भूय: कलौ भविष्यंति मौना एकादशैव तु ।
ते वै भोक्ष्यंति धरणीं वर्षाणां च शतत्रयं ॥२५॥
किलकिलायां ततो जाता भूतनंदादयो नृपा: ।
कलौ राज्यं करिष्यंति पंचाधिक शतंसमा ॥२६॥
एते कलौ सार्वभौमा: खण्डराज्यमत:परं ।
तेषां त्रयोदश सुता भविष्यंति च वाल्हिका: ॥२७॥
तत: परं सप्त सप्तकौशलान्ध्रा: प्रकीर्तिता: ।
वैदूरपतयो भाव्या नैषधास्तदनतंरम् ॥ २८ ॥
विश्वस्फुर्जिश्च भविता करिष्यत्यन्यथा जनान् ।
तीव्रमन्यु: स वै वर्णान्म्लेच्छप्रायान् करिष्यति॥२९॥
तस्मिन्काले सिंधु तीरं कौंती कश्मीरमंडलम् ।

मोक्ष्यंति ब्राह्म शूद्राश्च म्लेच्छाश्च ब्रह्मवर्चसः ॥३०॥
म्लेच्छप्राया इमे भूपा फल्गुदास्तीव्रमन्यवः।
अल्पायुषाऽल्पसत्वाश्च भविष्यंति कलौ नृपः ॥३१॥
प्रजास्ते भक्षयिष्यंति म्लेच्छा राजन्यरूपिणाः।
अन्यो ऽन्यतोराजभिश्च क्षयं यास्यंति वै प्रजाः ॥३२॥
एते भोक्ष्यंति धरणीं द्वादशोर्द्ध चतुःशतम्।
एवं वैधर्म्य प्राचुर्य्यं भविष्यति यदा कलौ ॥३३॥
तदा वै लोकरक्षार्थं म्लेच्छानां नाशहेतवे।
पश्चिमे तु शुभे देशे वदी वंशे च नानकः ॥ ३४ ॥
नाम्ना च भुवि राजर्षिर्ब्रह्मज्ञानैकमानसः।
भविष्यति कलौ स्कन्द तत्वविल्कलया हरेः ॥३५॥
स श्रीमान् राजशार्दूलानुपदिश्यन्पुनः पुनः।
म्लेच्छान्हनिष्यति स्कंद धर्मतत्वोपदेशकृत् ॥३६॥
तेनोपदिष्टं मार्गं वै ये ग्रहीष्यंति भूमिपाः।
ते वै राज्यं करिष्यंति तस्य शिक्षानुसारतः ॥३७॥
धर्मेण राज्यवृद्धिश्च कलौ तेषां भविष्यति।
तेषां राज्यात्परे काले म्लेच्छागौरमुखानृपाः ॥३८॥
प्रबला स्संभविष्यंति प्रजारक्षण तत्पराः।
अल्पकालेन तेषां तु राज्यवृद्धिर्भविष्यति ॥३९॥
नृपावलिं हरिष्यंति गौरवर्णाक्षियानुगाः।
अशीतिशत राज्यंते नीतिशास्त्रानुसारतः ॥४०॥
कृत्वा पश्चिम देशीयैर्नृपै र्यास्यंत्यऽदर्शनम्।

यदा वदे च विप्रे च वश्मव च विशुद्धधी: ॥ ४१ ॥
तदा नृपाबिजेष्यंति म्लेच्छान् धर्मपराङ्मुखान् ।
तस्मिन्काले खंडनाथा: शतश्च सहस्रश: ॥ ४२ ॥
भविष्यंति कलौ स्कंद राज्यपालनतत्परा: ।
राजर्षिमतभागींणा मात्रालोके भविष्यति ॥४३॥
एवं शतत्रयं राज्यं कृत्वा पंचाश उतरं ।
धर्मेणैव कलौ स्कंद तत: संस्थां गमिष्यति ॥४४॥
किंचित्कालांतरे भूपो भविता विजयो नृप:।
तेषां कुले समुत्पन्नो धर्मज्ञानैकतत्पर: ॥४५॥
तस्य वंशोद्भवा भूपा कलौ पंचशतानि ते ।
वर्षाणि वै करिष्यंति राज्यं पंचाशदुतरम् ॥ ४६ ॥
अत: परं रौहितके पतनेप्तं भविष्यति ।
कलौ नागार्जुनी नाम नृपचिन्ह युतस्तदा ॥ ४७ ॥
तद्वंशेराज्यभोगस्तु वर्षाणां वै सहस्रकम् ।
तस्मात्परं वलिनाम नृपो वै संभविष्यति ॥४८ ॥
तस्य बंशोद्भवाभूपा स्सहस्राणि शताधिकम् ॥४९॥
वर्षाणि ते कलौ स्कंदनृपा राज्यकरा:स्मृता ।
अत:परं कलियुगे नृपा शूद्रादय: स्मृता: ॥ ५० ॥
म्लेच्छप्रायजना यदा भविष्यंति कलौ गुरु: ।
एकीभूतंजगत्सर्वं म्लेच्छज्ञानैक संस्थितम् ॥५१॥
दृष्ट्वात्वधर्मवाहुल्यं विष्णु:कल्कि भविष्यति ।
आशगं हयमय मेच्छान्वै संवधिष्यति ॥५२॥

ततःकृतयुगं भूयो भविष्यति शिवात्मज।
एवं कलौ मया प्रोक्ता नृपचिन्हयुता नराः ॥५३
समासेनैव ते स्कंद भूयःकिं श्रोतु मिच्छसि ॥

इति श्री भविष्यत्पुराणे ब्राह्मवैष्णवशैवत्वाष्ट्रमति सर्गेति पर्वात्मकै
ब्रह्मगुरुसंम्वादे चतुर्थे त्वाष्ट्रकल्पे कलियुगोत्पन्नराज
निरूपणं नामैकोनत्रिंशोध्यायः ॥ २९ ॥

॥ ਸ੍ਰੀ ਕਾਰਤਿਕੇਯ ਉਵਾਚ ॥

ਕਲੌ ਕੇ ਵੈ ਭਵਿਖ੍ਯੰਤਿ ਨ੍ਰਿਪਚਿੰਨ੍ਹਯੁਤਾ ਨਰਾਹ।
ਗਜਾਤੁਮਿੱਛਾਮਿ ਤੇਖਾਂ ਤੁ ਨਾਮਾਨਿ ਚ ਜਗਤਪਤੇ॥ ੧।
ਤੇ ਵੈ ਰਾਜ੍ਯੰ ਕਰਿਖ੍ਯੰਤਿ ਕਤਿ ਵਰਖਾਣਿ ਤਤ੍ਰਹਿ।
ਬ੍ਰਹਮਨ੍ਰੇਤਤ ਸਮਾਚਖ੍ਵ ਪਰੰ ਕੌਤੁਹਲੰ ਹਿ ਮੇ ॥ ੨॥

॥ ਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮੋਵਾਚ ॥

ਸਤਯਾਦਿਖੁ ਚ ਵਹੁਸ਼ਹ ਸ਼੍ਰੁਤਾ ਭੂਪਾਸਤ੍ਵਾ ਗੁਹ।
ਸ਼ਿਣੁ ਵਖ੍ਯੇ ਕਲਿਯੁਗੇ ਸੰਖ੍ਯੇਪੇਣ ਸੁਰੋਤਮ ॥ ੩ ॥
ਪਾਂਡਵਾਨਾਂ ਕੁਲੋਤਪੰਨ੍ਹਾ ਵਿਸ਼ਨੁਰਾਤਾਦਿਕਾ ਨ੍ਰਿਪਾ।
ਇਖ੍ਵਾਕੁ ਵੰਸ਼ਜਾ ਭੂਪਾਸ੍ਤਥਾ ਮਾਗਧ ਵੰਸ਼ਜਾਹ ॥ ੪ ॥
ਕਲੌ ਰਾਜ੍ਯੰ ਕਰਿਖ੍ਯੰਤਿ ਵਰਖਾਣਾਂ ਵੈ ਸਹਸ੍ਰਕੰ [੧੦੦੦]।
ਕਲਿਸੰਧ੍ਯਜਾ ਸਮਾਰਭ੍ਯ ਰਾਜ੍ਯਮੇਤਤ ਤ੍ਰਯੰਸਿਮ੍ਰਤੰ ॥੫॥
ਤਤੋ ਨ੍ਰਿਪਾ ਭਵਿਖ੍ਯੰਤਿ ਪੰਚ ਪ੍ਰਦ੍ਯੋਤ ਸੰਗ੍ਯਕਾਹ।
ਅਸ਼੍ਟ੍ਰਿੰਸ਼ੋਤਰ [੧੩੮] ਸ਼ਤੰ ਕਲੌ ਤੇ ਰਾਜ੍ਯਕਾਰਕਾਹ ॥ ੬ ॥
ਸ਼ਿਸ਼ੁਨਾਗਾ ਦਸ਼ਨ੍ਰਿਪਾ ਖਸ਼੍ਟ੍ਯੁਤਰ ਸ਼ਤ ਤ੍ਰਯੰ।
ਕਲੌ ਭੋਖ੍ਯੰਤਿ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਂ ਰਾਜਾਨੋ ਧਰਮਤਤਪਰਾਹ ॥੭॥

ਅਤਹ ਪਰੰ ਨ੍ਰਿਪਾ ਲੋਕੇ ਸ਼ੂਦ੍ਰਪ੍ਰਾਯਾਸਤ੍ਰ ਧਾਰਮਿਕਾਹ।
ਸ਼ਿਸ਼ੁਨਾਗਾਤ ਪਰੰ ਰਾਜਨੰ ਸ਼ੂਦ੍ਰੀ ਗਰਭੋਦਭਵੇ ਕਲੀ ॥੮॥
ਮਹਾ ਪਦਮ ਧਨਹ ਕਸ਼ਚਿਨ੍ਨੰਦੋਰਾਜਨੰ ਕਰਿਖਜਤਿ।
ਨੰਦਸਜ ਚਾਸ਼੍ਰ ਪੁਤ੍ਰਾਸ਼ਚ ਭਵਿਖਜੰਤਿ ਚ ਭੂਮਿਪਾਹ॥ ੯ ॥
੨੦੦
ਤੇਖਾਂ ਤੁ ਵਸ਼ਗਾ ਭੂਮਿਰ ਭਵਿਖਜਤਿ ਸ਼ਤੰਸਮਾਹ ।
ਅਬ੍ਰਹਮਣ੍ਜਾਨ ਦ੍ਵਿਜਹ ਕਸ਼ਚਿਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ੍ਵਾਨੰਦਸੁਤਾਨਥ
ਅਯੋਗਜਾ ਇਤਿ ਮਤ੍ਵਾਤੁ ਰਾਜਜਾ ਉਨਮੂਲਯਿਖਜਤਿ।
ਅਰਾਜਕੇਤੁ ਜਗਤਿ ਵਿਪ੍ਰ ਵੰਸ਼ਜਾਹ ਕਲੌ ਯੁਗੇ ॥ ੧੧ ॥
ਭੋਖਜੰਤਿ ਦਸ਼ਮੌਰਯਾਵਦ ਸਪ੍ਤ ਤ੍ਰਿੰਸ਼ੋਤਰੰ ਸ਼ਤੰ।
ਤਤਹ ਸ਼ੁੰਗਾ ਦਸ਼ਨ੍ਰਿਪਾ ਦਸ਼ਵਰਖਸ਼ਤਾਧਿਕ ॥ ੧੨ ॥
ਕਲੌ ਰਾਜਜੰ ਕਰਿਖਜੰਤਿ ਵਿਖਜਾਤ੍ਰਾਸਜਰਵਤੋਦਿਸ਼ਿ।
ਕਣਵੋ ਹਤ੍ਵਾ ਨ੍ਰਿਪੰ ਸ਼ੁੰਗੀ ਰਾਜਜਲੋਭੇਨ ਸ੍ਵਾਮਿਨੰ ॥੧੩॥
ਸ੍ਵਯੰ ਕਰਿਖਜਤੇ ਰਾਜਜੰ ਵਸੁਦੇਵੇਤਿ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤਹ।
ਤਤ ਪੁਤ੍ਰਪੌਤ੍ਰਾਹ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਂ ਚਤ੍ਵਾਰਿੰਸ਼ੱਚ ਪੰਚੋ ਚ ॥੧੪॥
ਸ਼ਤਾਨਿ ਤ੍ਰੀਣਿ ਵਰਖਾਣਾਂ ਭੋਖਜੰਤਿ ਚ ਕਲੌ ਯੁਗੇ।
ਤਦਭ੍ਰਿਤਜਸਤ੍ਵਾਂਪ੍ਰਜਾਤੀਯਹਕੰਚਿਤਕਾਲਮਸਤਮਹਾ੧੫।
ਚਕਾਰ ਰਾਜਜੰ ਹਤ੍ਵਾ ਵੈ ਕਾਣਵੰਤੁ ਵਿਰਖਲੋ ਵਲੀ ।
ਤਸਜ ਵੰਸ਼ੋਦਭਵਾਸਤ੍ਰਿੰਸ਼ਦ ਭਵਿਖਜੰਤਿ ਕਲੌ ਨ੍ਰਿਪਾਹ੧੬
ਭੋਖਜੰਤਜਾਂਧ੍ਰਾਸ੍ਤ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਂ ਚਤ੍ਵਾਰਯ ਬ੍ਰਿਸ਼ਤਾਨਿ ਚ।
ਖਟ ਪੰਚਾਸ਼ੋਤਰੰ ਕਾਲੰ ਪਰੰ ਤਸਮਾਨ੍ਨਿਵੋਧ ਮੇ ॥ ੧੭ ॥
ਸਪ੍ਤਾਭੀਰਾਸ਼ਚ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਂ ਭੋਖਜੰਤਜਬਦ ਸ਼ਤੰ ਕਲੌ।
ਤਤੋ ਨ੍ਰਿਪਾ ਭਵਿਖਜੰਤਿ ਦਸ਼ਗਰਦਭ ਸੰਗਜਕਾਹ॥੧੮॥
ਅਸ਼੍ਟਾਧਿਕੰ ਚ ਨਵਤਿ ਤੇਖਾਂ ਰਾਜਜੰ ਭਵਿਖਜਤਿ ।

ਕੰਕਾਹ ਖੋਡਸ਼ ਭੂਪਾਲਾ ਭਵਿਖਯੰਤਿ ਕਲੌ ਗੁਰੁਹ ॥ ੧੯
ਪਾਲਯਿਖਯੰਤਿ ਗਾਂ ਤੇ ਵੈ ਵਰਖਾਣਾਂ ਚ ਸ਼ਤਦ੍ਵਯੰ ।
ਤਤੋ ਵੈ ਵਿਕ੍ਰਮੋਨਾਮਾ ਭਵਿਤੋ ਜਪਿਨੀ ਪ੍ਰਤਿ ॥ ੨੦॥
ਯੋ ਵੈ ਮਲੇੱਛਾਨਸੁ ਸੰਪੱਤਾਨ ਕੋਟਿਸ਼ੋਨਹਨਿਖਯਤਿ ।
ਤਸਯ ਰਾਜਯ ਕਲੌ ਸਕੰਦ ਪੰਚ ਤ੍ਰਿੰਸ਼ੋਤਰੰ ਸ਼ਤੰ॥ ੨੧ ॥
ਭਵਿਖਯਤਿ ਪਰੇ ਕਾਲੇ ਸ਼ਾਲਿਵਾਹਸੁਤੋ ਨ੍ਰਿਪਹ।
ਸ਼ਤਵਰਖਾਣਿ ਪ੍ਰਿਥਿਵੀਂ ਭੋਖਯੰਤਯਵਿਤਥੋਦਯਮਹ ॥੨੨॥
ਤਤੋਖੌਂ ਯਵਨਾ ਭਾਬਯਾਹ ਤੁਰੁਖਕਾ ਵੈ ਚਤੁਰਦਸ਼ਹ।
ਪਾਲਯਿਖਯੰਤਿ ਪ੍ਰਿਥਵੀਂ ਸਾ ਦ੍ਵਿਵਰਖ ਸ਼ਤਤ੍ਰਯੰ ॥੨੩॥
ਤਤੋ ਦਸ਼ਗੁਰੁੰਡਾਸ਼ਚ ਖੋਡਸ਼ਾਨਿ ਸ਼ਤਾਧਿਕੰ ।
ਵਰਖਾਣਿ ਚੈਵ ਧਰਣੀਂ ਭੋਖਯੰਤਿ ਸ਼ਿਵਨੰਦਨ ॥ ੨੪ ॥
ਭੂਯਹ ਕਲੌ ਭਵਿਖਯੰਤਿ ਮੌਨਾ ਏਕਾਦਸ਼ੈਵ ਤੁ।
ਤੇ ਵੈ ਭੋਖਯੰਤਿ ਧਰਣੀਂ ਵਰਖਾਣਾਂ ਚ ਸ਼ਤਤ੍ਰਯੰ ॥ ੨੫॥
ਕਿਲਕਿਲਾਯਾਂ ਤਤੋ ਜਾਤਾ ਭੂਤਨੰਦਾਦਯੋ ਨ੍ਰਿਪਾ।
ਕਲੌ ਰਾਜਯੰ ਕਰਿਖਯੰਤਿ ਪੰਚਾਧਿਕ ਸ਼ਤੰ ਸਮਾ ॥ ੨੬ ॥
ਏਤੇ ਕਲੌ ਸਾਰਬਭੌਮਾਹ ਖੰਡਰਾਜਯ ਮਤਹ ਪਰੰ।
ਤੇਖਾਂ ਤ੍ਰਯੋਦਸ਼ਸੁਤਾ ਭਵਿਖਯੰਤਿ ਚ ਵਾਹਿਲਕਾਹ ॥੨੭॥
ਤਤਹ ਪਰੰ ਸਪ੍ਤ ਸਪ੍ਤ ਕੌਸ਼ਲਾਨਧ੍ਰਾਹ ਪ੍ਰਕੀਰਤਿਤਾਹ।
ਵੈ ਦੂਰਪਤ ਯੋ ਭਾਵਯਾ ਨੈਖਧਾਸ੍ਵਦਨੰਤਰੰ ॥ ੨੮ ॥
ਵਿਸ਼੍ਵਸਫੁਰਜਿਸ਼ਚ ਭਵਿਤਾ ਕਰਿਖਯਤਯਨਯਥਾ ਜਨਾਨ
ਤੀਬ੍ਰਮਨੁਜਹ ਸ ਵੈ ਵਰਣਾਨ ਮਲੇੱਛਪ੍ਰਾਯਾਨ ਕਰਿਖਯਤਿ
ਤਸਮਿਨਕਾਲੇ ਸਿੰਧੁਤੀਰੰ ਕੌਂਤੀ ਕਾਸ਼ਮੀਰਮੰਡਲੰ।
ਭੋਖਯੰਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਸੂਦ੍ਰਾਸਚ ਮਲੇਛਾਸਚ ਬ੍ਰਹਮ ਵਰਚ ਸਹ॥੩੦

ਮਲੇਛਪ੍ਰਾਯਾ ਇਮੇ ਭੂਪਾ ਵਲ ਗੁਦਾਸ੍ਰੀ ਬ੍ਰਮਨਜ ਵਹ ।
ਅਲਪਾ ਯੁਖੋ ਅਲਪਸਤ੍ਵਾਸ਼ਚ ਭਵਿਖਜੰਤ ਕਲੌ ਨ੍ਰਿਪਾਹ॥੩੧
ਪ੍ਰਜਾਸ੍ਤੇ ਭਖਜ ਯਿਖਜੰ ਮਲੇਛਾ ਰਾਜਨਜ ਰੂਪਿਣਹ ॥
ਅੰਨਜੋਅੰਨਜਤੋਰਾਜਭਿਸਚਖਯੰਯਾਸ਼ਜੰਤਿਵੈਪ੍ਰਜਾਹ॥੩੨
ਏਤੇ ਭੋਖਜੰਤਿ ਧਰਣੀਂ ਦ੍ਵਾਦਸੋਰਧ ਚਤੁਹ ਸ਼ਤੰ ।
ਏਵੰ ਵੈ ਧਰਮਜ ਪ੍ਰਚੁਰਯੰ ਭਵਿਖਜਤਿ ਯਦਾ ਕਲੌ ॥੩੩॥
ਤਦਾ ਵੈ ਲੋਕਰਖਜਾਰਥੰ ਮਲੇਛਾਨਾਂ ਨਾਸ਼ ਹੇਤਵੇ ।
ਪਸਿਚਮੇ ਤੁ ਸ਼ੁਭੇ ਦੇਸ਼ੇ ਵੇਦੀ ਵੰਸ਼ੇ ਚ ਨਾਨਕਾਹ ॥ ੩੪ ॥
ਨਾਮ੍ਨਾ ਚ ਭੁਵਿ ਰਾਜਰਿਖਿਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੈਕ ਮਾਨਸਹ।
ਭਵਿਖਜਤਿ ਕਲੌ ਸਕੰਦ ਤਤ੍ਵਿਤ ਕਲਯਾ ਹਰੇਹ॥੩੫
ਸ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਰਾਜ ਸ਼ਾਰਦੂਲਾਨੁਪਦਿਸ਼ਜਨ ਪੁਨਹ ਪੁਨਹ।
ਮਲੇਛਾਨਹਨਿਖਜਤਿਸਕੰਦਧਰਮਤਤ੍ਵੋਪਦੇਸ਼ਕ੍ਰਿਤ ॥੩੬
ਤੇਨੋਪ ਦਿਸ਼੍ਰੰ ਮਾਰਗੀ ਵੈ ਯੇ ਗ੍ਰਹੀਖਜੰਤਿ ਭੂਮਿਪਾਹ ॥
ਤੇਵੈ ਰਾਜਜੰ ਕਰਿਖਜੰਤਿ ਤਸਜ ਸ਼ਿਖਜਾਨੁਸਾਰਤਹ॥੩੭
ਧਰਮੇਣ ਰਾਜਨਬ੍ਰਿਧਿਸ਼ਚ ਕਲੌ ਤੇਖਾਂ ਭਵਿਖਜਤਿ ।
ਤੇਖਾਂ ਰਾਜਜਾਤ ਪਰੇਕਾਲੇ ਮਲੇਛਾ ਗੌਰਮੁਖਾ ਨ੍ਰਿਪਾਹ॥੩੮
ਪ੍ਰਵਲਾ ਸਸੰ ਭਵਿਖਜੰਤਿ ਪ੍ਰਜਾ ਰਖਜਣ ਤਤਪਰਾਹ ।
ਅਲਪਕਾਲੇਨ ਤੇਖਾਂ ਤੁ ਰਾਜਜ ਬ੍ਰਿਧਿਰ ਭਵਿਖਜਤਿ॥੩੯
ਨ੍ਰਿਪਾਵਲਿੰ ਹਰਿਖਜੰਤਿ ਗੌਰਵਰਣਾ ਗਜਾਨੁਗਾਹ ।
ਅਸ਼ੀਤਿ ਸ਼ਤਰਾਜਜੰ ਤੇ ਨੀਤਿਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਨੁਸਾਰਤਹ॥੪੦॥
ਕ੍ਰਿਤ੍ਵਾਪ ਸਚਿਮਦੇਸ਼ੀਯੈਰ ਨ੍ਰਿਪੈਰ ਯਾਸਜੰਤਜਅਦਰਸ਼ਨੀ।
ਯਦਾ ਵੇਦੇ ਚ ਵਿਪ੍ਰੇ ਚ ਵੈਸ਼੍ਨਵੇ ਚ ਵਿਸ਼ੁਧਧੀਹ ॥ ੪੧ ॥
ਤਦਾ ਨ੍ਰਿਪਾ ਵਿਜੇਖਜੰਤਿ ਮਲੇੱਛਾਨ ਧ੍ਰਮਪਰਾਂਙਮੁਖਾਨ ।

ਤਸਮਿਨ ਕਾਲੇ ਖੰਡਨਾਥਾਹ ਸ਼ਤਸ਼ਚ ਸਹਸ੍ਰਸ਼ਹ ॥੪੨॥
ਭਵਿਖਜੰਤਿ ਕਲੌ ਸਕੰਦ ਰਾਜਜਪਾਲਨ ਤਤਪਰਾਹ।
ਰਾਜਰਖਿਮਤਮਾਰਗੀਣਾ ਮਾਗਜਾ ਲੋਕੇ ਭਵਿਖਜਤਿ ॥੪੩
ਏਵੰ ਸ਼ਤਤ੍ਰਯੰ ਰਾਜਜੰ ਕ੍ਰਿਤ੍ਵਾ ਪੰਚਾਸ਼ਉਤਰੰ।
ਧਰਮੇਣੈਵ ਕਲੌ ਸਕੰਦ ਤਤਹ ਸੰਸਥਾਂ ਗਮਿਖਜਤਿ ॥੪੪
ਕਿੰਚਿਤ ਕਾਲਾਂਤਰੇ ਭੂਪੋ ਭਵਿਤਾ ਵਿਜਯੋ ਨ੍ਰਿਪਹ।
ਤੇਖਾਂ ਕੁਲੇ ਸਮੁਤਪੱਨੋ ਧਰਮਗਜਾਨੈਕਤਤਪਰਹ ॥੪੫॥
ਤਸਜ ਵੰਸ਼ੋਦਭਵਾ ਭੂਪਾ ਕਲੌ ਪੰਚਸ਼ਤਾਨਿ ਤੇ।
ਵਰਖਾਣਿ ਵੈ ਕਰਿਖਜੰਤਿ ਰਾਜਜੰ ਪੰਚਾਸ਼ਦੁਤਰੰ ॥੪੬॥
ਅਤਹ ਪਰੰ ਰੌਹਿਤਕੇ ਪਤਨੇਪ੍ਯੰ ਭਵਿਖਜਤਿ।
ਕਲੌ ਨਾਗਾਰਜੁਨੀਨਾਮ ਨ੍ਰਿਪਚਿੰਹ੍ਰ ਯੁਤਸ੍ਤਦਾ ॥ ੪੭ ॥
ਤਦਵੰਸ਼ੇ ਰਾਜਜਭੋਗਸ੍ਯ ਵਰਖਾਣਾਂ ਵੈ ਸਹਸ੍ਰਕੰ।
ਤਸਮਾਤ ਪਰੰ ਵਲਿਰਨਾਮ ਨ੍ਰਿਪੋ ਵੈ ਸੰਭਵਿਖਜਤਿ ॥੪੮
ਤਸਜ ਵੰਸ਼ੋਦਭਵਾ ਭੂਪਾ ਸਹਸ੍ਰਾਣਿ ਸ਼ਤਾਧਿਕੰ ॥ ੪੯ ॥
ਵਰਖਾਣਿ ਤੇ ਕਲੌ ਸਕੰਦ ਨ੍ਰਿਪਾਰਾਜਜ ਕਰਾਹਸਮ੍ਰਿਤਾ।
ਅਤਹ ਪਰੰ ਕਲਿਯੁਗੇ ਨ੍ਰਿਪਾ ਸ਼ੂਦ੍ਰਾਦਯਹ ਸਿਮਤਾਹ॥੫੦
ਮਲੇੱਛਪ੍ਰਾਯਾ ਜਨਪਦਾ ਭਵਿਖਜੰਤਿ ਕਲੌ ਗੁਰੁਹ।
ਏਕੀਭੂਤੰ ਜਗਤਸਰਬੰ ਮਲੇੱਛਗਜਾਨੈਕ ਸੰਸਥਿਤੰ ॥੫੧॥
ਦ੍ਰਿਸ਼ਟ੍ਵਾਤ੍ਵਧਰਮਵਾਹੁਲਜੰ ਵਿਸ਼੍ਨੁਹ ਕਲਕਿਰ ਭਵਿਸ਼ਜਤਿ।
ਆਸ਼ੁਰੀ ਹਯਮਾਰੁਹਜ ਮਲੇੱਛਾਨੱ ਵੈ ਸੰਵਧਿਖਜਤਿ ॥ ੫੨॥
ਤਤਹ ਕ੍ਰਿਤਯੁਗੰ ਭੂਯੋ ਭਵਿਖਜਤਿ ਸ਼ਿਵਾਤਮਜਾ।
ਏਵੰ ਕਲੌ ਮਯਾ ਪ੍ਰੋਕ੍ਤਾ ਨ੍ਰਿਪਚਿੰਹ੍ਰ ਯੁਤਾ ਨਰਾਹ ॥ ੫੩ ॥
ਸਮਾਸੇਨੈਵ ਤੇ ਸਕੰਦ ਭੂਯਹ ਕਿੰ ਸ਼੍ਰੋਤੁ ਮਿੱਛਸਿ ॥

ਇਤਿਸ੍ਰੀ ਭਵਿਖ੍ਯਤਪੁਰਾਣੇ ਬ੍ਰਹਮਵੈਸ੍ਰੂਵ ਸ਼ੈਵਤ੍ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਮਤਿਸਰਗੋਤਿ ਪਰਵਾਤਮ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਗੁਰੂ ਸੰਵਾਦੇ ਚਤੁਰਥੇ ਤ੍ਰਾਸ਼ਟ੍ਰਕਲਪੇ ਕਲਿਯੁਗੋਤਪੱਨਰਾਜ ਨਿਰੂਪਣੰ ਨਾਮੈਕੋਨਤ੍ਰਿੰਸ਼ੋਧ੍ਯਾਯਹ ॥ ੨੯ ॥ ਅਲੰ ॥

ਭਵਿਖ੍ਯਤ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ਪੂਰਬ ਭਾਗ ਮੇਂ ਪੰਚਮਾ ਖੰਡ ਸਾਮੁਦ੍ਰਕ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇਂ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਲਖ੍ਯਣ ਜਿਸ ਅਧ੍ਯਾਯ ਮੇਂ ਕਹੇ ਹੈਂ ਉਸ ਸੇ ਅਗਲੇ ਅਖ੍ਯਾਯ ਮੇਂ ਕਲੂ ਕੇ ਧਰਮ ਵਰਣਨ ਕਰੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਅਵਤਾਰਤਾਕੇ ਬੋਧਕ ਸ਼ਲੋਕ ਹੈਂ ॥

श्रीतारा हरिसत्सु अस्मन्प्रेरित प्रणय: संतु अस्य पूर्व भविष्यद्भागस्योपक्रम् पंच खंडात्म पर्वाणि: संतीत्युपन्यस्तमेभश्चाचारिभीरगोप नामकाचारिणा मंतिकात्पूर्वखंडमात्रं लब्धमत्र तदेवास्ति नाधिकं तदपि मध्ये मध्ये यदमाचादिभि भ्रैष्टमस्ति विंशोतर द्विशतं पञ्चाशि पायेपि सहस्र चतुष्टय परिमित मस्य खंडस्यास्ति गुर्वतां रोक्ति सूचन मेवान्नदृश्यते तदेव विलिख्य श्री मन्निकटे प्रेषितं यदि कुत्रचित् खंडान्तराणि लभेयुस्तत्र महान्महमा गुरूणां वर्णित इति श्रूयते एतत्खंडमपि वाचन व्याजेनात्र तो निष्काशयितुं शक्यते नान्यथा इत्यवधार्यतां विचार शीलै: ॥

एतत्पूर्वाध्याये सामुद्रिकोक्तानि
स्त्रीपुरुष लक्षणानि शुभाशुभानि
कथितानि एतदुत्तराध्याये कलौ धर्मा
वर्णिता ॥

इति संदर्भशुद्धिर्ज्ञातव्या ॥

ਯਦਾਯਦਾਹਿ ਧਰਮਸਜ ਗਲਾਨਿਰ ਭਵਤਿ ਭਾਰਤ। ਅਭਯੁਤਥਾਨਮਧਰਮਸਜਤਦਾਤਮਾ ਨੰਸਿਰਿਜਾਮਜਹੰ

ਗੀਤਾਅਧਜਾਯ ॥੪॥ ਸਲੋਕੁ ੭ ॥ਯਦਾਯੱਦਾਹਿਧਰਮਸਜ ਗਲਾਨਿਃ ਭਵਤਿ ਭਾਰਤ ਅਭਯੁਤਥਾਨੰ ਅਧਰਮਸਜ ਤਦਾ ਆਤਮਾਨੰਸਿਰਿਜਾਮਿ ਅਹੰ। ਯਹ ਪਦਛੇਦ ਹੈ ਹੇ ਅਰਜੁਨ ਜਿਸੁ ਜਿਸ ਕਾਲਵਿਖੇ ਧਰਮਕੀ ਹਾਨੀ ਹੋਵੈ ਹੈਂ ਤਥਾ ਅਧਰਮ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਸਕਾਲ ਵਿਖੇ ਮੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇਵ ਦੇਹਕੂੰ ਉਤਪਨ ਕਰੂਹੂੰ ॥ ੭ ॥

ਪਰਿਤ੍ਰਾਣਾਯ ਸਾਧੂਨਾਂ ਵਿਨਾਸ਼ਾਯ ਚ ਦੁਸ ਕ੍ਰਿਤਾਂ। ਧਰਮ ਸੰਸਥਾਪਨਾਰਥਾਯ ਸੰਭਵਾਮਿ ਯੁਗੇ ਯੁਗੇ ॥

ਗੀਤਾ ਅਧਜਾਉ ੪ ॥ ਸਲੋਕੁ ੮ ॥ ਪਰਿਤ੍ਰਾਣਾਯ ਸਾਧੂਨਾਂ ਵਿਨਾਸਾਯਚ ਦੁਸਕ੍ਰਿਤਾਂ ॥ ਧਰਮ ਸੰਸਥਾਪਨਾਰ ਥਾਯ ਸੰਭਵਾਮਿ ਯੁਗੇ ਯੁਗੇ ॥ ਯਹ ਪਦਛੇਦ ਹੈ ਹੇ ਅਰਜੁਨ ਸਾਧੂ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ ਰਖਜਾ ਕਰਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤਥਾ ਪਾਪੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੇ

ਨਾਸ ਕਰਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤਥਾ ਧਰਮਕੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰਸੇ ਸਥਾਪਨ ਕਰਣੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਯੁਗ ਯੁਗ ਵਿਖੇ ਅਵਤਾਰਕੂੰ ਧਾਰਣ ਕਰੂੰਹੂੰ ॥ ੮ ॥ ਇਸ ਭਗਵਤ ਵਾਕਸੇ ਧਰਮ ਕੀ ਯਥਾਵਤ ਇਸਥਿਰਤਾ ਕਰਨੀ ਅਵਤਾਰਕਾ ਪਰਯੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਇਸਥਿਰਤਾ ਦੋ ਪਰਕਾਰ ਕੀ ਹੋਵੈ ਹੈ ਏਕ ਤੋ ਆਪਨੇ ਆਪ ਖੁਦ ਧਰਮਾਤਮਾ ਸਾਂਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਕਰ ਧਰਮ ਕਾ ਸੇਵਨ ਪੂਰਬਕ ਉਪਦੇਸ ਕਰਣਾ ਔਰ ਜੋ ਧਰਮ ਕੇ ਵਿ-ਰੋਧੀ ਹੈਂ ਤਿਨਕੂੰ ਤੇਜਸ੍ਵੀ ਸਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰ ਵਿਨਾਸ ਕਰਨੇ ਸੇ ਭੀ ਧਰਮਕੀ ਇਸਥਿਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਦਿਕ ਅਸ੍ਰ ਸਾਂਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਧਾਰਕਰ ਧਰਮ ਕਾ ਆਪ ਸੇਵਨ ਕੀਆ ਔਰ ਆਪਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਗਤੋਂ ਸੇ ਸੇਵਨ ਕਰਵਾਯਾ ਔਰ ਖਸ੍ਰਮ ਗੁਰੂ ਤਥਾ ਦਸਮ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਦੁਰਾਚਾਰੀਓਂ ਕੋਂ ਤੇਜਸ੍ਵੀਰੂਪ ਧਾਰਣਕਰ ਵਿਨਾਸ ਕੀਆ ਔਰ ਧਰਮ ਮਾਰਗਕਾ ਆਪ ਸੇਵਨਕਰ ਦੂਸਰਿਓਂ ਸੇ ਸੇਵਨ ਕਰਵਾਯਾ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਜਨਮ ਚਰਿਤ੍ਰ ਬੋਧਕ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੈ ਸਪਸ੍ਟ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਕਪਿਲਦੇਵ ਨਰਨਰਾਯਣ ਆਦਿਕ ਸਾਂਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰ ਧਰਮਕਾ ਸੇਵਨ ਪੂਰਬਕ ਉਪਦੇਸ ਕਰਿਆ ਹੈ ਔਰ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਆਦਿਕ ਤੇਜਸ੍ਵੀ ਸਸਤ੍ਰਧਾਰੀ ਰੂਪਧਾਰਣ ਕਰ ਦੁਰਾਚਾਰੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਵਿਨਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਧਰਮ ਮਾਰਗਕਾ ਸੇਵਨ

ਕਰ ਧਰਮ ਕੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਕਰੀ ਹੈ ॥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਅਵਤਾਰਤਾਮੈ ਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰੂਪ ਨਜਾਯਸੂਤ੍ਰਕਹੇ ਹੈਂ

ਆਪਤੋ ਪਦੇਸਃਸਬਦ

ਯਹ ਨਜਾਯ ਦਰਸਨ ਕਾ ਸੂਤ੍ਰ ੭ ॥

॥ ਭਾਵ ॥ ਯਹ ਨਜਾਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਸੂਤ੍ਰਹੈ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ (ਆਪਤੋਪਦੇਸ) ਜੋਯਥਾਰਥ ਵਕਤਾਕਾ ਉਪਦੇਸਹੈਸੋਸਬਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹਹੈ ਸਰਬਦੋਖ ਰਹਿਤ ਪੁਰਖਕਾ ਜੋਵਚਨਹੈ ਸੋਪ੍ਰਮਾਣਹੈ ਯਹਲਖਜਣ ਸਾਸਤ੍ਰਵੇਦ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਭਾਖਾ ਆਦਿਕ ਸਰਬ ਗ੍ਰੰਥੋਂਮੈ ਆਵੈ ਹੈਂ ਜਹਾਂਨਿਰ-ਦੋਖ ਵਾਕਤਾ ਹੈ ਤਹਾਂ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾਹੈ ਇਸ ਵਿਚਾਰਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਯਹ ਸਿਧਹੂਆ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀਨੇ ਜਿਸ ਵਚਨਕੋ ਨਿਰਦੋਖ ਪੁਰਖਰਚਿਤਜਾਨਕਰ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੈ ਲਿਖਾਹੈ ਸੋ ਸਰ-ਬਹੀ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕਹੈ ਜੋਪੁਰਖਕਹਤੇਹੈਂ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਮੈਭੱਟੋਂਕੇਵਾਕ ਪ੍ਰਮਾਣਨਹੀ ਇਸਤੇ ਤਿਨਕਾ ਕਹਨਾ ਖੰਡਤ ਹੂਆ ਕਾਹੇਤੇ ਜੈਸੇ ਦੂਸਰੇ ਵਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣਰੂਪ ਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇਹੈ ਤੈਸੇਹੀ ਭੱਟ ਵਾਕਭੀ ਪ੍ਰਮਾਣਹੈ ਯਹ ਭੱਟ ਲੌਕਿਕ ਭੱਟੋਂ ਵਰਗੇ ਨਹੀਹੈ ਕਿੰਤੂ ਵੇਦਹੀ ਸਾਖਜਾਤ ਭੱਟੋਂਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਧਾਰ ਕਰ ਗੁਰੂਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤੀਕਰਤੇਭਏ ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਯਹਹੈ ਜੈਸੇ ਔਰ ਰਾਮਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਦੀ ਅਵਤਾਰੋਂਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕਦੇਵੋਂਨੇ ਉਸਤਤੀ ਕਰੀਹੈ ਤੈਸੇਗੁਰੂਰੂਪਅਵਤਾਰ ਮੈ ਵੇਦੋਂਨੇ ਉਸਤਤੀ ਕਰੀਹੈ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀਮੈ ਸਰਬਵਾਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੂਏ

ਤਬ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈ ਭੱਟਵਾਕਜੋਂਸੇ ਗੁਰੂਜੀਕੋਂ ਅਵਤਾਰਤਾ ਅਤੀਸਪਸ੍ਰਹੈਜਿਸਕੀਇਛਾਹੋਇਸੋਵੇਖੋਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਜੀਮੈ ਮਹਲੇ ਪਹਲੇ ਮੈ ਛਠੇ ਸਵੈਯੇ ਮੈ ਕੱਲ੍ਹਭੱਟਨੇਕਹਾ ਹੈ "ਸਤਜੁਗ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਛਲਿਓਬਲਿਬਾਵਨਭਾਇਓ" ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕਸਵੈਯੋਂ ਮੈਗੁਰੂਅਰਜੁਨ ਦੇਵਜੀ ਲਿਖੇਹੈਂ "ਹਰਿ ਗੁਰਨਾਨਕ ਜਿਨ ਪਰਸਿਓ ਸੇ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦੁਹੁਥੇ ਰਹਿਓ" ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਜੀਕੇ ਵਖਤ ਜੋਗ੍ਰੰਥਜੀਕੀ ਪਹਲੀ ਬੀੜਕੇ ਲਿਖਾਰੀਗੁਰਦਾਸ ਜੀਨੇ ਲਿਖਾਹੈ "ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰਦਾਤਾਰਪ੍ਰਭ ਗੁਰਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਯਾ" ਔਰ ਭਵਿਖਤ ਪੁਰਾਣਕੇ ਪਹਿਲੇਭਾਗਕੇ ਸਾਤ ਅਧਜਾਯੋ ਮੈ ਯਹਵਾਰਤਾ ਵਿਸਤਾਰਸੇ ਲਿਖੀਹੈ ਤਹਾਂ ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਔਰ ਬੀਬੀ ਭਾਨੀਕੇ ਨਾਮ ਭੀ ਲਿਖੇਹੈਂ ਔਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘਜੀਕਾ ਧਰਮਪੁਤ੍ਰ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਭੀ ਤਹਾਂ ਲਿਖਾਹੈ ਯਹ ਪ੍ਰਸੰਗ ਬਜਾਸ ਕ੍ਰਿਤ ਭਵਿਖਜਤ ਪੁਰਾਣਮੈ ਹੈ ॥

ਅਵਤਾਰਾਹਜ ਸੰਖਜਯਾ ਹਰੇਃ ਸਤ੍ਵਨਿਧੇਰ ਦ੍ਵਿਜਾਃ ॥ ਯਥਾਅਵਿਦਾਸਿਨਃ ਕੁਲਜਾਃ ਸਰਸਃ ਸਪ੍ਰੂਃ ਸਹਸ੍ਰਸ਼ਾਃ

ਭਾਗਵਤ ਸਕੰਧ ੧ ਅਧਜਾਯ ੩ ਸਲੋਕ ੨੬

ਅਵਤਾਰਃ[੫] ਅਸੰਖਜੇਯਾ[੬] ਹਰੇਃ[੪] ਸਤ੍ਵ[੨] ਨਿਧੇਃ[੩] ਦ੍ਵਿਜਾਃ[੧] । ਯਥਾ[੭] ਅਵਿਦਾਸਿਨਃ[੮] ਕੁਲਜਾਃ[੧੧] ਸਰਸਃ[੯] ਸਜ੍ਰੁਃ[੧੨] ਸਹਸ੍ਰਸਃ[੧੦] ਯਹ

ਪਦਛੇਦ ਹੈ ॥ ਅਰਥ ਸੂਤ ਜੀ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸੌਨਕਾਦਿਕ[੧] ਰਿਖੀ ਲੋਗੋ ਸਤ੍ਵਗੁਣ[੨] ਕੇ ਸਮੁਦ੍ਰ[੩] ਰੂਪ ਹਰੀਕੇ[੪] ਅਵਤਾਰ[੫] ਅਸੰਖਜਾਤ[੬] ਹੈਂ ਭਾਵ ਗਿਣਤੀ ਰਹਤ ਹੈਂ ਜੈਸੇ[੭] ਖੀਣਤਾ[੮] ਰਹਿਤ ਸਰਸੇ[੯] ਹਜਾਰੋਂ[੧੦] ਕੂਲ[੧੧] ਭਾਵ ਨਹਰ[੧੨] ਹੋਤੀ ਹੈ ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਰੀ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਅਨੰਤ ਹੋਵੇ ਹੈਂ ਕੁਛ ਗਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵਜੀ ਕੇ ਅਵਤਾਰਤਾ ਮੇਂ ਕਿੰਚਿਤ ਭੀ ਸੰਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਔਰ ਨਾਨਕ ਸਬਦਕਾ ਵਾਚਜ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ (ਨ ਅਨਕੋ ਨਾਨਕਃ) ਨਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਅਨਕ ਭਾਵ ਅਧਮ ਤਥਾ ਕੁਤਿਸਤ ਤਿਸਕੋ ਨਾਨਕ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ ਅਨਕ ਨਾਮ ਅਧਮਕਾ ਤਥਾ ਕੁਤਿਸਤਕਾ ਹੈ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਵਾਚਸਪਤਜ ਬ੍ਰਿਹਤ ਕੋਸ ਮੇਂ ਅਕਾਰਾਦੀ ਸ਼ਬਦੋਂ ਮੇਂ ਲਿਖੀ ਹੈ । ਪਤ੍ਰੇ ਕਾ ਪ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾ ੧੪੩ ਜਿਸ ਕੀ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਵੇਖ ਲੇਵੇ ॥ ਸੋ ਅਧਮ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਵਾਚਜ ਸਥੂਲ ਤਥਾ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ ਔਰ ਮਾਯਾ ਤਥਾ ਅਗਜਾਨ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਪ੍ਰਧਾਨਾਦੀ ਸ਼ਬਦੋਂ ਕਾ ਵਾਚਜ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਪਚ ਕੁਤਿਸਤ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਮਕਾਰਾਦੀਵਤ ਆਪਨੇ ਵਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੂੰ ਕਲੇਸ ਕਾ ਹੇਤੁ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੇ ਭਿੰਨ ਤਿਨ ਦੋਨੋਂ ਕੋ ਸੱਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਕਾਰਜ ਤਥਾ ਕਾਰਣ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸੁਧ ਚੇਤੰਨ

ਨਾਨਕ ਸ਼ਬਦ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਣੇ ਯੋਗ ਹੈ ਔਰ ਕਾਰਜ ਕਾ-
ਰਣ ਸੇ ਭਿੰਨ ਵਸਤੁ ਕੂੰ ਪੁਰਖੋਤਮ ਨਾਮ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇਂ
ਅਧਜਾਉ ੧੫ ਸਲੋਕੁ ੧੮ ਯਹ ਸ਼ਲੋਕ ਈਹਾਂ ਗੀਤਾ ਕਾ
ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ ਹੈ॥

ਤਥਾਰ ਸੂਤ੍ਰੰ ਸਏਖਃ ਪੂਰਵੇਖਾ ਮਪਿ ਗੁਰੁਃ ਕਾਲੇਨਾ ਨ ਵਚਛੇਦਾਤ॥ਯੋਗਸ਼ਾਤ੍ਰ ਪਾਦ ੧ ਸੂਤ੍ਰ੨੬॥

ਸੋ ਯਹ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕੇ ਆਦਿ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੋਨੇ
ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਕਾਲ ਕ੍ਰਿਤ ਭੇਦ
ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇਂ ਯਹ ਸਿੱਧ ਹੂਆ ਜੋ ਈਸ੍ਵਰ
ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੂਆ ਬ੍ਰਹਮਾ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ਕ
ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ
ਮਤ ਮੈਂ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਨਾਮ ਸੇ ਬੋਲਤੇ ਹੈਂ॥

वाह्यन्ति कारयन्ति जगदुत्पत्यादि कार्यं मिति वाहा ब्रह्माद यस्तेषां गुरुः गुरुर्वाहगुरुः॥

ਵਾਹਯੰਤਿ ਕਾਰਯੰਤਿ ਜਗਦੁਤਪਤਯਾਦਿ ਕਾਰਯ ਮਿਤਿ ਵਾਹਾ ਬ੍ਰਹਮਾਦ ਯਸ੍ਤੇਖਾਂ ਗੁਰੁਃ ਗੁਰੁਰਵਾਹ ਗੁਰੁਃ॥

ਅਰਥ--ਜੋ ਜਗਤ ਕੇ ਉਤਪੱਤੀ ਆਦੀ ਕਾਰਜ ਕੋ
ਪ੍ਰਜਾਪਤੀ ਆਦਿਕੋਂ ਸੇ ਕਰਾਉਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਵਾਹ
ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਾਹਗੁਰੂ

ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਅਰਥ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸਬਦ ਕਾ ਪਤੰਜਲੀ ਰਿਖੀ ਕੇ ਸੂਤ੍ਰ ਸੇ ਮਿਲਤਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਕੇਚਿਤ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਗਜ਼ਾਨ ਸੇ ਰਹਤ ਪੁਰਖ ਹੈਂ ਸੋ ਵਾਹਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦ ਕਾ ਅੰਨਥਾ ਖੈਂਚ ਕਾ ਅਰਥ ਭਾਰਵਾਹੀ ਕਰਤੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣ ਰਹਤ ਹੋਣੇ ਸੇ ਅਸੰਗਤ ਹੈ ॥

ਪ੍ਰਸ਼ਨ–ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਗੁਰੂ ਕੌਨ ਹੈਂ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਰਥਕ ਗੁਰੂ ਕੌਨ ਹੈਂ ॥ ਉੱਤ੍ਰ--ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਤੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਦੇਵ ਜੀ ਸ੍ਵਯੰ ਗੁਰੂ ਹੈਂ ਤਿਨਕੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਅ-ਪੇਖਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਤੋ ਭੀ ਲੋਕ ਮਰਯਾਦਾ ਕੀ ਰਖਜ਼ਾ ਵਾਸਤੇ ਭੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕਰਣੇ ਯੋਗ ਹੈ ਜੈਸੇ ਰਾਮਾਵਤਾਰ ਨੇ ਵਸਿਸ੍ਰ ਕੋ ਔਰ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਵਤਾਰਨੇ ਸਾਂਦੀ-ਪਿਨਿ ਜੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕਰਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਅਵਤਾਰ ਮੇਂ ਭੀ ਲੋਕ ਮਰਯਾਦਾ ਕੀ ਇਸਥਿਤੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਕਰਣੇ ਯੋਗ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਏਕ ਤੋ ਵਿਵ-ਹਾਰਕ ਵਿਦਜ਼ਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਵਿਵਹਾਰਕ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਆਦੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਤਥਾ ਯਗਜ਼ਾਦੀ ਕਰਮ ਵਿਦਜ਼ਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਵੈਦਿਕ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੀਸਰਾ ਜੋ ਆਤਮਾ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸੇ ਸਾਖਜ਼ਾਤ ਕਾਰ ਕਰਾਵੇ ਸੋ ਪਰਮਾਰਥਿਕ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਪਿਤਾ ਵਿਵਹਾਰਕ ਗੁਰੂ ਔ ਹਰੀਦਜ਼ਾਲ ਪੰਡਤ ਵੈਦਿਕ ਗੁਰੂ ਹੈ ਔਰ ਵਿਸ਼ਨ ਭਗਵਾਨ ਪ੍ਰਮਾਰਥਿਕ ਗੁਰੂ

ਹੈ ਜੈਸੇ ਨਚਕੇਤਾ ਯੋਗ ਬਲ ਸੇ ਸੰਯਮਨੀ ਪੁਰੀ ਮੇਂ ਯਮ-ਰਾਜ ਕੇ ਪਾਸ ਗਯਾ ਥਾ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਯੋਗ ਬਲ ਸੇ ਵਿਸ਼ਨ ਕੇ ਪਾਸ ਗਏ ਥੇ ਪਰੰਤੂ ਇਸ ਮੇਂ ਯਹ ਸ਼ੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਵਿਸ਼ਨੂ ਗੁਰੂ ਹੋਤੇ ਤਬ ਆਪਨੀ ਬਾਨੀ ਮੇਂ ਤਿਨਕੀ ਨੂਨਤਾ ਨ ਲਿਖਤੇ ਔਰ ਤਿਨਕੇ ਵਚਨੋ ਮੇਂ ਲਿਖੀ ਸਪਸ੍ਰ ਹੈ ਤਥਾ ਹੀ "ਰਾਗੁ ਭੈਰੋ ਅਸ੍ਰਪਦੀ ਮ: ੧ ॥ ਰੋਗੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ਼ਨ ਸਰੁਦ੍ਰਾ ਰੋਗੀ ਸਕਲ ਸੰਸਾਰਾ ॥ ਸੂਹੀ ਮ: ੪ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸਨ ਮਹਾ-ਦੇਵ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਰੋਗੀ ਵਿਚ ਹਉਮੈ ਕਾਰ ਕਮਾਈ" ॥ ਇਨ ਸੇ ਆਦ ਲੇਕੇ ਅਨੰਤ ਵਚਨ ਵਿਸ਼ਨ ਕੀ ਨੂਨਤਾਕੇ ਬੋਧਕ ਗੁਰੂ ਬਾਨੀ ਮੇਂ ਹੈਂ ਤਿਨਕਾ ਸਮਾਂਧਾਨ ਯਹ ਹੈ ਵਿਸਨੂ ਆਦਕ ਸਬਦੋਂ ਸੇ ਕਾਰਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਨੂਨਤਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਔਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈਂ ਅਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਕੇ ਜੋ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰੂਹੈ ਤਿਸਕੇ ਵਿਸੇਸਿਣ ਕਹੇ ਹੈਂ ।ਸਾਰਗ ਅਸ੍ਰਪਦੀ ਮਹਲਾ ੫॥ ਸਤਿ ਪੁਰਖ ਸਤਿ ਅ-ਸਥਾਨ ॥ ਊਚ ਤੇ ਊਚ ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਬਾਨ ॥ ਆਪਨਾ ਕੀਆ ਜਾਨਹਿ ਆਪ ॥ ਆਪੇ ਘਟਿ ਘਟਿ ਰਹਿਓ ਬਿ-ਆਪ ॥ ਕਿਰਪਾ ਨਿਧਾਨ ਨਾਨਕ ਦਇਆਲ ॥ ਜਿਨਿ ਜਪਿਆ ਨਾਨਕ ਤੇ ਭਏ ਨਿਹਾਲ ॥ ਅਰਥ—ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਸਤਹੈ ਔ ਤਿਸਕਾ ਲੋਕਭੀ ਵਿਵਾਰਕ ਸਤ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਊਚਤੇ ਊਚਾ ਹੈ ਔ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਰਹਤ

ਨਿਰਮਲ ਹੈ ਔ ਦੁਖੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਨਿਰਬਾਣ ਹੈ ਆਪਨੇ ਰਚੇ ਪ੍ਰਪੰਚਕੋਂ ਆਪਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ ਆਪਹੀ ਸਰਬ ਘਟੋਂ ਮੈਂ ਬਯਾਪਕ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਮੁਦਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਰ ਦਿਆਲੂ ਹੂਏ ਆਪਨੇ ਗੁਹਜ ਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈਂ ਜੋ ਪੁਰਖ ਤਿਸ ਸਤਿਨਾਮਕੋਂ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਜਪਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਦੁਖੋ ਸੇ ਰਹਤ ਨਿਹਾਲ ਹੂਏ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਜਪੁ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਵਡੇ ਭਾਗੋ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਯਹ ਅਸ੍ਰਪਦੀ ਕੇ ਅੰਤਕੀ ਤੁਕੋਂਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਆਦਕੀ ਯਹ ਤੁਕ ਹੈ ਅਗਮ ਅਗਾਧ ਸੁਨਹੁ ਜਨ ਕਥਾ ॥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਕੀ ਅਚਰਜ ਸਭਾ॥ ਇਸ ਤੁਕਸੇ ਆਦ ਲੈਕੇ ਸਾਰੀ ਅਸ੍ਰਪਦੀ ਪੜਕੇ ਵੇਖ ਲੇਵੋ ਤਿਸਮੈ ਲੋਕ ਬਸੇਸਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਸਭਾ ਔਰ ਦੁਆਰਪਾਲ ਔਰ ਬਨ ਫਲ ਮੂਲ ਪੁਰੀਆਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਆਦਕੋਂਕੇ ਕਥਨਸੇ ਲੋਕ ਵਿਸੇਸਕਾਹੀ ਨਿਰਣੇ ਹੋਵੇਹੈ ਇਸੀਲੋਕਕੋਂ ਗੁਰੂ ਮਤ ਕੇ ਲੋਕ ਸਚਖੰਡ ਕਹੇਹੈਂ ॥

ਪਉੜੀ ॥ ਪ੍ਰਥਮ ਭਗਉਤੀ ਸਿਮਰਕੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲਈ ਧਯਾਯ॥ ਅੰਗਦਗੁਰੂਤੈਅਮਰਦਾਸ ਰਾਮਦਾਸੈ ਹੋਈਸਹਾਯ॥ ਅਰਜੁਨ ਹਰਿ ਗੋਬਿੰਦਨੋ ਸਿਮਰੌਂ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਰਾਯ॥ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਧਯਾਯੀਐ ਜਿਸਡਿਠੇ ਸਭ ਦੁਖ ਜਾਯ॥ਤੇਗ਼ ਬਹਾਦੁਰ ਸਿਮਰੀਯੇ ਘਰ ਨੌਨਿਧਿ ਆਵੈ ਧਾਯ ॥ ਸਬ ਥਾਈ ਹੋਇ ਸਹਾਯ ॥ ਯਹ ਦਸਮ ਗੁਰੁਜੀਕਾ ਵਚਨ ਹੈ ਇਸਮੈ ਨਵ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਸੇ ਆਦਿ ਲੇਕਰ ਔਰ ਦਸਮਾ ਭਗਉਤੀ ਸਬਦਕਾ ਅਰਥ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਹੈ ਤਿਨਕਾ ਸਮਰਣਰੂਪ ਮੰਗਲ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਜੀਨੇ ਕਹਾ ਹੈ ਇਸ ਵਚਨ ਮੈ ਪਰਬ੍ਰਮਹੀ ਭਗਉਤੀ ਸਬਦਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਇਨਕੇ ਅਗਲੇ ਵਾਕਸੇ ਨਿਰਣੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥ ਤਥਾਹੀ

ਖੰਡਾਪ੍ਰਥਮੈ ਸਾਜਿਕੇ ਜਿਨਿ ਸਭ ਸੈਂਸਾਰ ਉਪਾਯਾ ॥ ਬ੍ਰਹਮਾਵਿਸ੍ਨਮਹੇਸ ਸਾਜਿ ਕੁਦਰਤੀਦਾਖੇਲਰਚਾਯਬਨਾਯਾ॥ ਸਿੰਧੂਪਰਬਤਮੇਦਨੀ ਬਿਨ ਥੰਮਾ ਗਗਨ ਰਹਾਯਾ॥ ਸਿਰਜੇ ਦਾਨੋ ਦੇਵਤੇ ਤਿਨ ਅੰਦਰਵਾਦ ਰਚਾਯਾ ॥ ਤੈਹੀ ਦੁਰਗਾ ਸਾਜਿਕੈ ਦੈਤਾਂਦਾ ਨਾਸ ਕਰਾਯਾ॥ ਅਰਥ॥ ਖੰਡਾ ਨਾਮਲੋਕਮੈ ਮਿਰਤੂ ਸਾਧਨ ਸਸਤ੍ਰ ਵਿਸੇਸ ਕਾ ਹੈ ਤਬ ਤਿਸ ਸਸਤ੍ਰ ਕਰ ਕੇ ਉਪਲਖਜਤ ਮਿਰਤੂ ਕਾ ਬੋਧ ਹੋਤਾ ਹੈ ਯਾਤੇ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਮਿਰਤੂ ਸਾਜਕਰ ਪੀਛੇਸੇ ਜਿਸਨੇ ਸਰਬ ਸੰਸਾਰ ਉਤਪਨ ਕਰਾਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਵਿਸ੍ਨ ਮਹੇਸਕੋ ਰਚਕਰ ਆਪਨੀ (ਕੁਦਰਤੀ) ਮਾਯਾਕਾ ਖੇਲ ਰਚੌਂਾਯ ਕੈ ਯਥਾਵਤ ਜਗਤ ਕੋਂ ਬਨਾਯਾਹੈ ਔਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤਥਾ ਪਰਬਤ ਔਰ ਪ੍ਰਿਥਵੀਕੋਂ ਰਚਯਾ ਔਰ ਬਿਨਾ ਹੀ (ਥੰਮਾ) ਅਧਾਰੋਸੇ ਆਕਾਸਕੋ ਥਿਰਕਰਾਔਰਦਾਨਵਤਥਾ ਦੇਵਤਾਨਕੋਂ ਉਤਪਨ ਕਰ ਤਿਨਕੇ ਅੰਤ੍ਰ ਵਿਵਾਦਰਚਾ ਔਰ ਤਿਸੀ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਦੁਰਗਾ ਭਗਵਤੀ ਸਾਜਕਰ ਤਿਨਸੇ ਦੈਤੋਂਕਾ ਨਾਸ ਕਰਵਾਯਾ ਹੈ ਇਸ ਦਸਮ ਗੁਰੂਜੀਕੇ ਬਚਨਸੇ ਦੁਰਗਾ ਤਥਾ ਬ੍ਰਹਮਾ

ਦਿਕੋਕਾ ਕਰਤਾ ਭਗਉਤੀ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥੁ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਹੈਂ ਤਾਤੇ ਕਾਰਣ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਭਗਉਤੀ ਸਬਦ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕਰ ਤਿਸਕਾ ਸਮਰਣ ਰੂਪ ਮੰਗਲ ਕਰਾ ਹੈ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਪਾਸ ਕਿਸੀ ਅਧਕਾਰੀਨੇ ਪ੍ਰਸਨਕਰਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਕੌਨ ਗੁਰੂਹੈਂ ਤਬ ਯਹ ਉਤ੍ਰਦੀਆ॥ ਸਵੈਯਾ॥ ਪਾਤਸਾਹੀ ੧੦॥ ਕੌਟਿਕਇੰਦ੍ਰ ਕਰੇ ਜਹਕੇ ਕੈਈਕੋਟ ਉਪਿਇੰਦ੍ਰ ਬਨਾਯਖਪਾਯੋ॥ ਦਾਨਵਦੇਵ ਫਨਿਇੰਦ੍ਰ ਧਰਾਧਰ ਪਛਿ ਪਸੂ ਨਹਿ ਜਾਤਿਗਨਾਯੋ॥ ਆਜਲਗੇ ਤਪਸਾਧਤ ਹੈ ਸਿਵਉ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਛੁ ਪਾਰਨ ਪਾਯੋ॥ ਦੇਵਕਤੇਬ ਨ ਭੇਦ ਲਖ੍ਯੋ ਜਿਹ ਸੋਇ ਗੁਰੂ ਗੁਰਿ ਮੋਹਿ ਬਤਾਯੋ॥ ਅਰਥ ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਕੋਟਾਨਕੋਟ ਇੰਦ੍ਰ ਤਥਾ (ਉਪਿਇੰਦ੍ਰ) ਵਿਸ੍ਨੁ ਆਦਿਕ ਉਤਪੱਨ ਕਰੇ ਹੈਂ ਔਰ ਤਿਸਨੇਹੀ ਤਿਨਕਾ ਨਾਸ ਕੌਰਾਹੈ ਔਰ ਦਾਨਵ ਦੇਵਤਾ (ਧਰਾਧਰ) ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਧਾਰਕ(ਫਨਿੰਦ੍ਰ) ਸੇਸਨਾਗ ਤਥਾ ਪਖੀ ਪਸੂ ਆਦਿਕਨਕੋਂ ਉਤਪਨ ਕਰਾ ਹੈ ਅਰ ਤਿਨਕਾ ਨਾਸ ਕਰਤਾਭੀ ਸੋਈਹੈ ਪਰੰਤੁ ਇਨ ਪੂਰਬੋਕਟ ਪਦਾਰਥੋਂਕੀ ਗਿਨਤੀਨਹੀ ਕਰੀਜਾਵੇਹੈ ਜਿਨਕਾ ਪਰਬ੍ਰਹਮਸੇ ਉਤਪਤੀ ਤਥਾ ਨਾਸ ਹੋਤਾਹੈ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਤਥਾ ਸਿਵ ਅਬਤਕ ਤਪਸਜਾ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਪਰ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਪਾਰ ਤਿਨੋਨੇ ਪਾਯਾ ਨਹੀਂ ਔਰ ਵੇਦ ਤਥਾ ਕਤੇਬੋ ਨੇ ਤਿਨਕਾ ਇਦੰਕਰਕੇ ਭੇਦ ਜਾਨਾ ਨਹੀ ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀਕੇ ਗੁਰੂ ਹੈਂ ਯਹ ਹਮਕੋਂ ਆਪਨੇ ਗੁਰੋਂਨੇ ਸਮਝਾਯਾ ਹੈ

ਪਰਕਰਣ ਸੇ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਿਧ ਹੂਈ ਜੋ ਅਦਭੁਤ ਈਸ੍ਵ-
ਰਯ ਸੰਪੱਨ ਸਤਲੋਕ ਨਿਵਾਸੀ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਸੋਈ ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹੈਂ॥ ਤਿਸ ਸਤਲੋਕ ਕੋਂ ਹੀ
ਭਗਤਲੋਕ ਤ੍ਰੈਪਾਦ ਭਿਭੂਤੀ ਕਹੇਹੈਂ ਭਾਵ ਪਰਮਾਤਮਾ
ਕੇ ਏਕ ਪਾਦ ਮੈ ਮਾਯਾ ਤਤਕਾਰਯ ਹੈ ਤ੍ਰੈਪਾਦ ਸੁਧ
ਸ੍ਵਰੂਪਹੈਂ ਤਿਸਕੋਂ ਤ੍ਰੈਪਾਦ ਵਿਭੂਤੀ ਕਹੇਹੈ ਤਿਸ ਤ੍ਰੈਪਾਦ
ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਵੇਦਮੈ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਹੈ ਤਥਾਹੀ॥

ਏਤਾਵਾਨਸਯਮਹਿਮਾਤਤੋਜਯਾਯਾਂਸ਼੍ਚਪੂਰੁਖਃ॥ ਪਾਦੋ ਅਸਯ ਵਿਸ਼੍ਵਾ ਭੂਤਾ ਨਿਤ੍ਰਿਪਾਦ ਸਯਾਮ੍ਰਿਤੰ ਦਿਵਿ॥

ਯਜੁਰਵੇਦ ਸੰਘਤਾ ਅਧਯਾਯ ੩੧ ਮੰਤ੍ਰ ੩

ਅਰਥ॥ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਮੈ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਿਕਾਰ ਸਹਿਤ
ਤਥਾ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀਕੇ ਵਿਕਾਰ ਰਹਿਤ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਨਿਰਣੇ
ਕਰਾਹੈ ਜਿਤਨਾ ਯਹ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ(ਏਤਾਵਾਨ) ਇਤਨਾਤੋ ਪਰ
ਮਾਤਮਾਕੀ ਮਹਿਮਾ ਭਾਵ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਵਿਕਾਰ ਯੁਕਤ ਵਿਭੂਤ
ਹੈ(ਤਤੋ)ਤਿਸਸੇ(ਜਜਾਯਾਨ) ਅਤਯੰਤ ਅਧਕਰੂਪ ਪੁਰਖਹੈ
ਕਾਹੇਤੇ(ਪਾਦਃ)ਏਕਅੰਸ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰਕੇ(ਵਿਸ੍ਵਾਭੂਤਾਨਿ)
ਗੁਣਪਰਿਣਾਮ ਸਰਬਭੂਤਹੈਂ ਔਰ ਤਿਸਕਾ ਤ੍ਰੈਪਾਦ ਰੂਪ
ਸ੍ਵਯੰ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸ੍ਵਰੂਪਮੈ ਵਰਤਮਾਨ(ਅਮ੍ਰਿਤੰ)ਮੁਕ੍ਤਹੈ ਤਾਤਪਰਯ
ਯਹਹੈ ਗੁਣੋਕੇ ਖਯੋਭਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ॥ ਜੋ ਗੁਰੂ ਅਰਜੁਨਜੀਨੇ
ਪੂਰਬ ਸਬਦਮੈ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਾਹੈ ਜਿਨਕੋਂ ਸਚ ਖੰਡ

ਕਹਿਤੇਹੈਂ ॥ ਕੋਈ ਅਲਪ ਸ੍ਰੁਤ ਕਹਿਤੇਹੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀ ਨਿਰਾਕਾਰਕਾਹੀਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੱਤੇਹੈਂ ਸੱਕਾਰਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ਨਹੀ ਕਰਤੇਹੈ ਤਿਨਕੇ ਭਰਮਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਸਾਕਾਰਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਏਕ ਵਚਨ ਲਿਖਕਰ ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ ਕਹੇਹੈ॥ ਵਡਹੰਸਮ:੪ ॥ਤੇਰੇਬੰਕੇਲੋਇਣਦੰਤਰੀਸਾਲਾ॥ ਸੋਹਣੇ ਨਕ ਜਿਨ ਲਮੜੇ ਵਾਲਾ॥ਕੰਚਨ ਕਾਂਇਆ ਸੋਇਨੇਕੀ ਢਾਲਾ ਸੋਵੰਨ ਢਾਲਾ॥ ਕ੍ਰਿਸਨਮਾਲਾਜਪਹੁਤੁਸੀਸਹੇਲੀਹੋ॥ ਜਮਦੁਆਰਨਹੋਹੁ ਖਲੀਅਸਿਖ ਸੁਣਹੁ ਮਹੇਲੀਹੋ ॥ ਹੰਸਹੰਸਾ ਬਗਬਗਾ ਲਹੈ ਮਨਕੀ ਜਾਲਾ ॥ ਬੰਕੇ ਲੋਇਣ ਦੰਤਰੀਸਾਲਾ ॥੧॥ ਅਰਥ-ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਕੇ ਪਾਸ ਭਗਤ ਜਨੋਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ ਹੇ ਗੁਰੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ ਔਰ ਤਿਸਕਾ ਜਪਮੰਤ੍ਰ ਬਤਾਵੋ ਤਬ ਗੁਰੂਜੀ ਸਬਦ ਬੋਲੇ॥ (ਹੇਮਹੇਲੀਹੋ) ਹੇਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨੋ(ਤੇਰੇ)ਤੁਮਾਰੇ ਇਸ੍ਟ ਦੇਵਕੇ(ਬੰਕੇਲੋਇਣ)ਅਤ ਯੰਤ ਕ੍ਰਿਪਾਕਟਾਖ੍ਯ ਯੁਕ੍ਤ ਨੇਤ੍ਰਹੈ (ਦੰਤਰੀਸਾਲਾ) ਸੁੰਦ੍ਰਹੈ ਦੰਤ ਜਿਸਕੇ ਔਰ ਜਿਸ ਤੁਮਾਰੇ ਇਸ੍ਟ ਦੇਵਕੇ ਨਾਸਕਾ ਤਥਾ ਵਾਲ ਬਹੁਤੁ ਸੋਭਾ ਯੁਕਤ ਤਥਾ ਲੰਬਾਇ ਮਾਨਹੈ ਭਾਵ ਨਾਸਕਾ ਸੋਭਾ ਮਾਨਹੈ ਔਰ ਵਾਲ ਦੀਰਘ ਭਾਸ ਮਾਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੁਵਰਣ ਕੀ ਢਾਲੀ ਹੋਈ ਪੁਤਲੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਮਾਨ ਸਰੀਰ ਹੈ ਤਿਸ ਸੁਵਰਣ ਪੁਤਲੀ ਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਾਨ ਸਰੀਰ ਪਰ ਅਲਸੀ ਕੇ ਪੁਸਪਵਤ ਨੀਲ ਕਮਲੋਕੀ ਮਾਲਾ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨੋ ਤੁਸੀ ਤਿਸਕਾ ਮਨ ਮੈ

ਧਯਾਨ ਸੇ ਜਪੁਕਰੋ (ਮਹੇਲੀਹੋ) ਹੇ ਹਮਾਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮੋ ਹਮਾਰੇ ਉਪਦੇਸ ਕੋਂ ਸੁਨੋ ਜਮਰਾਜ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰਪਰ ਤੁਸੀ ਦੀਨਵਤ ਨਹੀਂ ਖਲੋਵੋਗੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਊਹਾਂ (ਹੰਸ) ਵਿਵੇਕੀ ਤੋ ਹੰਸਹੀ ਹੋਜਾਵੇ ਹੈ ਔਰ ਬਗੁਲੇ ਬਗੁਲੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹੈ ਭਾਵ ਜਿਨੋ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਧਯਾਨ ਸੇ ਜਪੁਕਰਾ ਹੈ ਔਰ ਜਿਨੋਨੇ ਅਹੰਕਾਰ ਦੰਭ ਆਦਿਕੋ ਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰਾ ਹੈ ਸੋ ਨਜ਼ਾਰੇ ਨਜ਼ਾਰੇ ਕੀਏ ਜਾਵੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਜਪਧਯਾਨ ਸੇ ਮਨਕੀ (ਜਾਲਾ) ਮਲ ਉਤ੍ਰ ਜਾਵੇ ਹੈ ॥ ਉਸੀ ਬਾਤ ਕੋਂ ਫੇਰ ਲਿਖਨੇ ਕੇ ਦੋ ਭਾਵ ਹੈ ਏਕ ਤੋ ਛੰਦ ਕੀ ਚਾਲ ਹੈ ਔਰ ਦੂਸਰਾ ਦੀਰਘਕਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਧਯਾਨ ਜਪਸੇ ਮਨ ਕੀ ਮੈਲ ਨਿਵਿਰਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਧਯਾਨਾ ਦੀ ਕਰਤਬਜ ਹੈਂ ॥ ਔਰ ਵੇਦਮੈ ਭੀ ਸਗੁਨਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ॥ ਤਥਾਹੀ

ਯਏਖੋਅੰਤਰਾਦਿਤ੍ਯੇਹਿਰਨ੍ਮਯਃਪੁਰਖੋਦ੍ਰਿਸ਼੍ਯਤੇਹਿਰਨ੍ਯਸਮਸ੍ਰੁਰਹਿਰਨ੍ਯਕੇਸ ਆਪ੍ਰਨਖਾਤਸਰਬਏਵ ਸੁਵਰਨਃ ਤਸਯ ਯਥਾਕਪਯਾਸੰਪੁੰਡਰੀਕਮੇਵਮਖਿਨੀ ਤਸਯੋਦਿਤਿਨਾਮ ਸਏਖਸਰਬੇਭ੍ਯਃ ਪਾਪ੍ਯਭ੍ਯ ਉਦਿਤ ਉਦੇਤਿਹਵੈਸਰਬੇਵ੍ਯਪਾਪ੍ਯ ਭ੍ਯੋਯਏਵੰਵੇਦ

॥ ਛੰਦੋਗਯ ੦ ਅਧ੍ਯਾਯ ੧ ਖੰਡ੦੬ ॥

ਅਰਥ—ਜੋ ਉਪਾਸਕ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਆਦਿਤ ਮੰਡਲ ਕੇ ਅੰਤਰ ਗਤ ਪੁਰਖੁ ਦੀਖਤਾ ਹੈ ਸੁਵਰਣ ਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਾਨ ਸਮਸ੍ਰ ਵਾਲਾ ਔਰ ਪ੍ਰਕਾਸਵਾਨ ਕੇਸੋ ਵਾਲਾ ਭਾਵ ਤਿਸ ਦੇਵਕੇ ਕੇਸੁੱ ਤਥਾ ਸਮਸ੍ਰ ਸੁਵਰਣ ਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਾਨ ਹੈ ਭਾਵ ਦਾੜ੍ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਾਨੁੱ ਹੈ ਔਰ ਨਖਸੇ ਲੇਕਰ ਸਿਖਾਤਕ ਸਰਬਹੀ ਸੁ-ਵਰਣ ਵਤ ਪ੍ਰਕਾਸ ਮਾਨ ਹੈ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਸੁਵਰਣ ਕੀ ਢਾਲੀ ਹੂਈ ਪ੍ਰਤਮਾਂ ਹੋਵੇ ਹੈ ਐਸਾ ਦੇਵਕਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਜੋ ਨੇਤ੍ਰ ਹੈ ਸੋ ਕਪੀ ਕੇ ਆਸਣ ਵਤ॥ ਔਰ ਅਤਜੰਤ ਲਾਲ ਕਮਲ ਵਤ ਹੈ ਔਰ ਤਿਸ ਕਾ ਉਦਨਾਮ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਸੋ ਪਰ ਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਪਾਪੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤਾਤੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਉਦਭਾਵ ਉਤ ਕ੍ਰਿਸ੍ਰ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋਂ ਸਰਬ ਪਾਪ ਰਹਿਤ ਜਾਨਕਰ ਤਿਸਕੀ ਉਪਾ ਸਨਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਸਰਬ ਪਾਪ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਿਧ ਹੂਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਕਾਰ ਕਾ ਤਥਾ ਨਿਰਾਕਾਰ ਕਾ ਅਧਕਾਰੀ ਭੇਦਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਹੈ॥

ਔਰ ਭਵਿਖਜਤ ਪੁਰਾਣ ਮੈ ਬਜਾਸ ਜੀਨੇ ਅਠਾਈਮੇ ਧਜਾਯ ਮੈ ਅਧੇ ਤੇਤੀਕੇ ਸਲੋਕ ਸੇ ਲੇ ਪੂਰੇ ਸੈਤੀ ਕੇ ਸਲੋਕ ਪ੍ਰਯੰਤ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਅਵਤਾਰ ਲਿਖਾਹੈ ਤਿਸ ਪੁਰਾਨ ਮੈ ਸਕੰਦ ਕਹੀਏ ਸਜਾਮ ਕਾਰਤਕ ਸਿਵ ਪੁਤ੍ਰ ਤਥਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਸੰਵਾਦ ਹੈ ਸੋ ਭਵਿਖਜਤ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ਸਲੋਕ ਸਿਧ

ਜੋਸ੍ਰਕੇ ਟੀਕਾ ਮੈ ਲਿਖ ਆਏ ਹੈ ਦੇਖ ਲੈਣੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਕੋ ਨਮਸਾਰ ਹੈ ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਗਤ ਉਧਾਰ ਕਰਨੇ ਮੈ ਅਤਜੰਤ ਚਤੁਰ ਹੈ ਔਰ ਸਰਬ ਨਾਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੋਂ ਸਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਭਾਵ ਪ੍ਰਪੰਚ ਆਪਨੀ ਸੁਤੰਤਰ ਸਤਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਸਤਾਸੇ ਸਤ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਸੋ ਕੈਸੇ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਿਤ ਮੁਕਤ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਸਨਾਤਿਨ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਸੁਧ ਆਤਮਾ ਸ੍ਵਯੰਪ੍ਰਕਾਸ ਏਕਰਸ ਸੁਤੰਤਰ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਰ ਅਮਰ ਅਚਲ ਅਚੁਤ ਅਖਜਰ ਅਵਿਜਕਤ ਅਗੋਚਰ ਅਚਿੰਤ ਅਨੰਤਹੈਂ ਐਸੇ ਗੁਰੂਨਾਨਕਜੀਕੋਂ ਬਾਰੰਬਾਰ ਨਮਸ-ਕਾਰ ਹੈ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਮਾਤ੍ਰ ਬ੍ਰਹਮਹੀ ਅਵਤਾਰ ਸਰੀਰਾਦੀ ਰੂਪਸੇ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਮਾਯਾਕੇ ਬਲਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਹੈ ਜੋ ਤੀਨੋਂ ਲੋਕੋਂਕੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਹੈਂ ਸੋ ਚਾਰ ਯੁਗੋਂਮੈ ਪਰਗਟਹੈ ਏਈ ਹੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਦਸ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਜੀ ਜੋ ਧਰਮਕੀ ਰਖਜਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈਂ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋ ਕਾਹੇਤੇ ਜੋਧਰਮ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਹੈਂ ਤਿਨਕੇ ਨਾਸ ਵਾਸਤੇ ਸਿੰਘ ਰੂਪਕੋਂ ਜਿਨਹੁਨੇ ਧਾਰਣ ਕਰਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਧਰਮਕਾ ਵਿਰੋਧੀ ਜੋ ਹਿਰਣਕ ਸਿਪੁਦੈਤ ਤਿਸਕੇ ਨਾਸ ਵਾਸਤੇ ਵਿਸਨੂਨੇ ਨਰਸਿੰਘ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਾ ਥਾ ਤੈਸੇਹੀ ਕਲੀ ਕਾਲਕੇ ਧਰਮ ਵਿਰੋਧੀ ਮਲੇਛੋਂਕੇ ਨਾਸ ਵਾਸਤੇ ਗੋਬਿੰਦਸਿੰਘ ਰੂਪ ਧਾਰਣ ਕਰਾ ਹੈ ਇਸ ਪਰਕਾਰ

ਆਦਿ ਅੰਤ ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨੇ ਸੇ ਦਸੋਂ ਗੁਰੋਂ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋ ਵਿਦਜਾ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪੁਨਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਗੁਰੂ ਜਗਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਂ ਮੇਰੀ ਨਮਸਕਾਰ ਬਾਰੰਬਾਰ ਹੋਵੇ ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ ॥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਾ ਵਿਖਜਾਨ ਨਾ ਕਰਣਾ ਚਾਹੀਏ ਕਾਹੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂਰਾਜ ਜੀਕਾ ਆਸਜ ਬਹੁਤ ਗੂਹਜ ਹੈ ਜਹਾਂਤਕ ਕਿਸੇਕੀ ਬੁਧੀ ਹੈ ਤਹਾਂਤਕ ਸਮਝ ਲੇਵੇਗਾ ਪਰੰਤੂ ਯਹ ਕਥਨ ਅਲਪ ਸੁਰਤੋਂ ਕਾ ਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਜਹਾਂਤਕ ਹਮਾਰੀ ਬੁਧੀ ਹੈ ਤਹਾਂਤਕ ਹਮਭੀ ਵਿਖਜ਼ਾਨ ਕਰੇਂਗੇ ਜਬ ਕਿਸੀਕੋਂ ਅਧਕ ਫੁਰੇ ਤਬਭੀ ਕਜਾ ਹਾਨੀ ਹੈ ਜਹਾਂਤਕ ਅਕਾਸ਼ ਮੈ ਪੰਖੀ ਕੀ ਸਕ੍ਤੀ ਹੈ ਤਹਾਂਤਕ ਗਮਨ ਕਰੇਗਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਬ ਕਿਸੀ ਕੀ ਬਹੁਤੁ ਸਕ੍ਤੀ ਹੋਵੇ ਤਬ ਜਾਦਾ ਅਰਥ ਕਰੋ ਸਰਬਥਾ ਵਿਖਜਾਨਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨਾ ਅਨੁਚਿਤ ਹੈ ਦੇਖਨਾ ਚਾਹੀਏ ਜਿਤਨੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹੈਂ ਤਿਨ ਸਰਬ ਪਰਹੀ ਨੂਨ ਅਥਵਾ ਅਧਿਕ ਵਿਖਜਾਨ ਪਰਗਟਹੈ ਤਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪਰ ਵਿਖਜਾਨ ਕਰਨੇ ਮੈ ਕਜਾ ਅਪਰਾਧ ਹੈ ਸਗਵਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਪਰ ਵਿਖਜਾਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬਹੁਤ ਜਲਦੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕਾ ਅਰਥ ਹ੍ਰਿਦੈ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਜਬ ਸੀਘ੍ਰ ਹੀ ਅਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੂਆ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਜੋ ਸੰਕਲਪ ਹੈ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਪਰਕਾਰ ਸੇ ਇਨ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਭਕਤੀ ਗਜਾਨ ਵੈਰਾਗਾਦਿਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੈਸੇ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਏ ਇਸ ਸੰਕਲਪਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਗੁਰੂਗ੍ਰੰਥਕੇਵਿਖਜਾਨਸੇਹੀਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂਤੇ ਗ੍ਰੰਥਜੀਕਾਵਿਖਜਾਨ

ਗੁਰਮੁਖੀ ਵਾ ਨਾਗਰੀ ਅਵਸ ਕਰਤਬਜ ਹੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਕਲੀਕਾਲ ਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਅਲਪਬੁਧੀ ਔਰ ਅਲਪ ਆਯੂ ਜਾਨ ਕਰ ਬਹੁਤ ਸੂਧੀ ਬੋਧਕੀ ਰੀਤੀ ਜਣਾਈਹੈ ਜੈਸੀ ਦੇਸ ਭਾਖਾ ਮੋਟੀ ਬੋਲੀ ਕੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਸੇ ਤਿਸੀ ਪਰਕਾਰ ਕੀ ਬੋਲੀ ਮੈ ਪਰਮ ਗੰਭੀਰ ਅਰਥ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੈਸਾ ਜੈਸਾ ਅਧਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਸਰਣ ਮੈ ਆਯਾ ਹੈ ਉਸਕੋ ਤਿਸੀ ਪਰਕਾਰ ਸਮਝਾਯਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਕੇ ਚਿਤ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਮੈ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਕੇ ਕਾਯਦੇਕਾ ਔਰ ਫਾਰਸੀ ਆਦਿਕੋ ਕੇ ਕਾਯਦੇ ਕਾ ਦੋਖ ਲਗਾਵਤੇ ਹੈਂ ਸੋ ਪੁਰਖ ਅਲਪ ਸੁਰਤ ਹੈਂ ਗੁਰੂ ਜੀਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਨਹੀਂ ਜਾਨਤੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀਨੇ ਤੋ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਧਕਾਰੀ ਕੋ ਸਮਝ ਆਵਤੀ ਥੀ ਤਿਸੀ ਪਰਕਾਰ ਕੇ ਸਬਦ ਸਲੋਕੋਂ ਮੈ ਤਥਾ ਫਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਸਹਤ ਸਬਦੋਂ ਮੈ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਤਾਂਤੇ ਤਿਨ ਸਲੋਕੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤ ਸਲੋਕ ਲਿਖਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਹਸਕ੍ਰਿਤ ਸਲੋਕ ਯਹ ਨਾਮ ਊਹਾਂ ਲਿਖਤੇ ਤਬਤੋ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਕਾਯਦੇ ਕਾ ਭੰਗ ਦੋਖ ਹੋਤਾ ਊਹਾਂ ਤੋ ਪ੍ਰਥਮ ਹੀ ਉਨ ਸਲੋਕੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਦੂਸਰਾ ਲਿਖ ਦੀਆ ਹੈ॥ਪ੍ਰਕਰਨ ਮੈ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਿੱਧ ਹੂਈ ਗੁਰੂ ਜੀਕਾ ਅਵਤਾਰ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਵੇਦਕੇ ਪਰਮ ਗੰਭੀਰ ਅਰਥਕੇ ਬੋਧ ਵਾਸਤੇ ਹੈ॥ ਪ੍ਰਸ੍ਨ॥ ਮਹਾਭਾਰਤ ਮੈ ਔਰ ਪੁਰਾਣੋ ਮੈਂ ਜੋ ਅਰਥ ਪਰਬਪਰਬ ਮੈ ਵਾ ਸਕੰਧ ਸਕੰਧ ਮੈ ਕਹਤਾ ਹੈ ਤਿਸਕੀ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਵਾ ਅੰਤ ਵਿਖੇ

ਸੂਚੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਅਰਥ ਅਧਜਾਯ ਅਧਜਾਯ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਸਕੀਭੀ ਸੂਚੀ ਹੋਵੇਹੈ ਤਾਂਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈ ਭੀ ਜੋ ਅਰਥ ਗੁਰੋਂਨੇ ਰਾਗ ਰਾਗਮੈ ਲਿਖਜਾਹੈ ਤਿਸਕੀ ਭੀ ਸੂਚੀ ਚਾਹੀਏ ਔਰ ਜੋ ਅਰਥ ਰਾਗੋਂ ਮੈ ਸਬਦ ਸਬਦ ਮੈ ਲਿਖਜਾ ਹੈ ਤਿਸਕੀ ਸੂਚੀਭੀ ਲਿਖਨੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਉਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈ ਉਪਦੇਸਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਦਵਤ ਹੈ ਜੈਸੇ ਵੇਦਮੈ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਜੋ ਏਕ ਵੇਦਮੈ ਅਰਥਹੈ ਸੋਈ ਸਰਬਵੇਦੋਂਮੈ ਅਰਥਹੈ ਔਰ ਜੋ ਏਕ ਸਾਖਾ ਮੈ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋਈ ਸਰਬ ਸਾਖਾ ਮੈ ਅਰਥਹੈ ਤੈਸੇਹੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥਜੀ ਮੈ ਜੋ ਅਰਥ ਏਕ ਰਾਗਮੈ ਲਿਖਜਾ ਹੈ ਸੋਈ ਸਭ ਰਾਗੋਂਮੈ ਲਿਖਜਾਹੈ ਜੋ ਏਕ ਬਾਣੀਮੈ ਅਰਥਹੈ ਸੋਈ ਸਰਬ ਬਾਣੀਮੈ ਅਰਥ ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਏਕ ਸਬਦਮੈ ਅਰਥ ਲਿਖਜਾਹੈ ਸੋਈ ਅਰਥ ਸਰਬ ਸਬਦੋਂਮੈ ਸਤਸੰਗ ਮਹਿਮਾ ਨਾਮ ਮਹਿਮਾਦੀ ਬਹੁਤ ਕਰ ਲਿਖਜਾਹੈ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਾਧਨ ਔਰ ਫਲਕਾ ਪੂਰਬ ਉਤਰ ਕ੍ਰਮਹੈ ਕਿਸੀ ਵਾਕਮੈ ਪ੍ਰਥਮ ਸਾਧਨਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਫਲਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਹੈ ਔਰ ਕਿਸੀ ਵਾਕ ਮੈ ਪ੍ਰਥਮਹੀ ਫਲਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਫਿਰ ਸਾਧਨਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਹੈ ਸਰਬ ਵੇਦਮੈ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ ਤਾਤਪਰਯ ਗੁਰੂਜੀਕਾ ਅਰ ਵੇਦ ਭਗਵਾਨਕਾ ਯਹਹੈ ਜੈਸੇ ਕੈਸੇ ਥੋੜੇ ਬਹੁਤੇ ਅਰਥ ਕੋਂ ਜਾਨਕਰ ਜੀਵ ਕਲਜਾਣ ਕੇ ਭਾਗੀ ਹੋਵੇਂ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ

ਦੇਵਜੀ ਸਚਖੰਡਮੈ ਪਰਬ੍ਰਹਮਸੇ ਉਪਦੇਸ ਲੈਕੇ ਸੁਲਤਾਨ ਪੁਰ ਨਗਰਮੈ ਆਇਕਰ ਮੋਦੀ ਖਾਨੇਕੀ ਦੁਕਾਨ ਛੋਡ ਕਰ ਦੇਸਦਿਸਾਂਤ੍ਰ ਮੈ ਵਿਚਰਤੇ ਹੂਏ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸਮੈ ਏਕ ਬਡੀ ਪਾਵਨ ਐਰਾਵਤੀ ਨਦੀ ਹੈ ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਰਾਵੀਹੈ ਤਿਸਕੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕਰਤਾਰ ਪੁਰਮੈ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਥੇ ਤਬ ਗੁਰੂਅੰਗਦਜੀ ਹਾਥਮੈ ਪੂਜਾਦ੍ਰਬਜਲੀਯੇ ਜਾ ਪ੍ਰਾਪਤਭਜੇ ਤਹਾਂ ਦੰਡ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰ ਅਤਯੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਸੰਯੁਕ੍ਤ ਹੋਕਰ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਰਾਜ ਕੀ ਸੇਵਾਮੈ ਤਤ ਪਰ ਭਏ ਤਬ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਰਾਜ ਜੀਨੇ ਤਾਕੇ ਮਨਕਾ ਹਾਲ ਬੂਝਕੇ ਅਤਯੰਤ ਉਤਮ ਅਧਕਾਰੀ ਸਮਝਯਾ ਭੂਮਿਕਾ ਸੰਪੂਰਣੰ ॥ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ॥ ਹੇ ਭਗਵਨ ਕੌਨਦੇਵ ਜਾਨਿਨੇਕੋਂ ਯੋਗਹੈ ਔ ਤਿਸਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੌਨਸੇ ਜਪਸੇ ਹੋਵੈਹੈ ਜਿਸ ਜਪਸੇ ਗਯਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਰਮਾ ਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੈ ਐਸੇ ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰੋ ਯਹ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨਕਰ ਸ੍ਰੀਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵਜੀਨੇ ਜੋ ਸਚਖੰਡ ਮੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਇਕੇ ਪਰਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਜਪਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਲੀਆਥਾ ਤਿਸ ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀਕੋਂ ਦੀਆਹੈ ਤਿਸ ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਯਹ ਸ੍ਵਰੂਪਹੈ ॥

ੴਸਤਿਨਾਮੁਕਰਤਾਪੁਰਖੁਨਿਰਭਉਨਿਰਵੈਰੁਅਕਾਲਮੂਰਤਿਅਜੂਨੀਸੈਭੰਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ

॥ ਜਪੁ ॥

ਅਰਥ ਯਹਹੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕਜੀਨੇ ਇਸ ਜਪੁ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਜਪਨਕੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦਜੀਕੋਂ ਆਗਜ੍ਯਾਦੇਈਹੈ ਗੁਰੂਮਤਮੈਂ ਇਸਜਪੁਮੰਤ੍ਰ ਕਾਨਾਮੁ ਗੁਰੂਗਾਯਤ੍ਰੀਹੈਸਰਬਤਪੋਂ ਕਾਨਾਸਕਹੈਗੁਰੂਚਰਨੋਮੈ ਸੀਸਰਖਕੇਇਸਜਪੁਮੰਤ੍ਰਕਾਵਿਖਜਾਨਕਰਤਾਹੂੰ ਕਾਹੇਤੇਸਰਬ ਕਾਰਯਕੀ ਸਿਧੀ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰਕੇ ਜਪਸੇ ਹੋਵੇਹੈ ਇਸ ਜਪੁ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਸਰਬਵੇਦਕਾ ਅਰਥ ਅਸਥਾਪਨ ਕਰਾਹੈ ਇਸਕੇ ਅਰਥ ਮੈ ਨਿਸਚਾ ਕਰਣੇ ਸੇ ਜਨਮਮਰਣ ਆਦਿਕ ਬੰਧਕੀ ਨਿਵਰਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸਮੰਤ੍ਰਮੈਓਂ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਏਕ ਅੰਕ ਲਿਖਾਹੈ ਤਿਸਕਾਤਾਤ ਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਮੈ ਸਰਬ ਕੀ ਇਸਥਿਤੀਹੈ ਸੋ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਅਪਨੀ ਵਿਚਿਤ੍ਰ ਸ਼ਕਤੀਸੇਨਾਨਾਰੂਪਸੇਪ੍ਰਤੀਤਹੋਵੇਹੈਜੈਸੇਲੋਕਮੈ ਏਕ ਸੁਵਰਣ ਹੀਕੰਙਣਨਤੀ ਵਾਲਾਮੁਰਕੀਆਦਿਅਨੇਕਰੂਪਸੇਪ੍ਰਤੀਤਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇਏਕਹੀਪਰਮਾਤਮਾਸੰਸਾਰਦਸਾਮੈਨਾਨਾਰੂਪਸੇਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇਹੈਪਰੰਤੂਵਾਸਤਵਸੇਏਕਸ੍ਵਰੂਪਹੈਸੋਏਕਅਦੁਤੀਵਸਤੂਹੀ ਵੇਦਕਰਕੇਪ੍ਰਤਿਪਾਦਜਹੈਤਿਸਕਾਹੀਬੋਧਕਓਂਕਾਰਹੈਤਥਾਹੀ

ੴਕਾਰਕਾਅਰਥ

ਵੇਦ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸਮੈਂ ਓਂਕੇ ਆਦਿਮੈ ਏਕ ਅੰਗ ਨਹੀ ਕਹਿਆ॥ਔ ਈਹਾਂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੈਂ ਓਂ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈਂ ਏਕ ਅੰਗ ਲਿਖਾ ਹੈ॥ ਤਿਸਕਾ ਯਹ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ॥ ਸਭਕੋ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਵਸਤੁ ਅਦ੍ਵੈਤ ਹੈ॥ ਦ੍ਵੈਤ ਨਹੀਂ ਜਾਂਤੇ ਜੀਵ ਈਸ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਬੈਰਾਗੀਓਂ ਕੇ ਮਤਵਤ ਦੋ ਨਹੀਂ॥ ਓਂ ਕਾ ਅਰਥ ਬਜਾਕਰਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਰਖ੍ਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਹਿਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਵ ਧਾਤੂ ਸੇ ਇਸਕੋ ਬਨਾਵਤੇ ਹੈਂ॥ ਅਵ ਕਾ ਅਰਥ ਰਖ੍ਯਾ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਰੱਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਓਂ ਕਹੇ ਹੈਂ॥ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਵਾਲੇ ਅ ਉ ਮ ਇਨ ਤੀਨ ਅਖਰੋਂ ਕੋ ਮੇਲਕੇ ਇਸਕੋ ਬਨਾਵੇ ਹੈਂ ਅ ਉ ਕਾ ਓ ਮੰਮੇ ਕੀ ਬਿੰਦੀ ਹੋ ਕਰ ਓਂ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਮਾਤਰਾ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਮਾਤਰਾ ਨਾਮ ਅਵਯਵ ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾਂਤੇ ਓਂ ਸਮੁਦਾਯ ਕੇ ਯਹ ਤੀਨ ਅਵਯਵ ਹੈਂ॥ ਅਕਾਰ ਮਾਤਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਵਿਰਾਟ ਈਸ੍ਵਰ ਔ ਵਿਸ੍ਵ ਜੀਵ ਹੈ॥ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਔ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸ੍ਵ ਹੈ॥ ਪੰਚ ਸਥੂਲ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਅੰਸ ਮਿਲਾਕਰ ਬਣੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕਹੀਏ ਹੈਂ। ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੈ ਦਸ ਇੰਦਰੇ ਚਾਰ ਅੰਤਾ ਕਰਣ ਚੌਦਾਂ ਇਨ ਕੇ ਵਿਖ੍ਯ ਚੌਂਦਾ ਇੰਦ੍ਰਿਓਂ ਕੇ ਸਹਾਈ ਦੇਵਤਾ ਵਿਦ੍ਯਮਾਨ ਹੋਵੇਂ ਤਿਸਕਾਲ ਕਾ ਨਾਮ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ

ਹੈ॥ ਜੋ ਪਰਸਿਧ ਜਾਗਣ ਸਮਾ ਹੈਂ ਇਸ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸ-ਥਾ ਔ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸ੍ਵ ਜੀਵ ਹੈ॥ ਸੋ ਬਿਸ੍ਵ ਜੀਵ ਬਿਰਾਟ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ॥ ਕਾਹੇਤੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਸਰੀਰੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਹੈ॥ ਔ ਨਿਖਲ ਪਿੰਡੋ ਕੇ ਸਮੁਦਾਇ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡਹੈ॥ਜੈਸੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਇ ਕਾ ਨਾਮ ਬਨ ਹੋਵੈ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਕੇ ਪਿੰਡ ਔ ਚੌਦਾਂ ਭਵਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਹੈ॥ ਔ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਰਾਟ ਹੈ॥ ਪਿੰਡਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸ੍ਵਹੈ॥ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਯਾਂਤੇ ਪਿੰਡ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਸ੍ਵ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਰਾਟ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ॥ ਦੋਨੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈਂ॥ ਇਨਕੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਮੈ ਬੀਜ ਯਹ ਹੈ॥ ਜੋ ਪੀਛੇ ਏਕ ਅੰਕ ਕਾ ਅਰਥ ਏਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਹਾ॥ਵੁਹੀ ਆਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਮਿਲਕਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦੋ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੇਵੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਹੀ ਅਕਾਸ ਘਟ ਮਠ ਮੈ ਮਿਲਕੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਸੋ ਦੋ ਰੂਪ ਭੀ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹੇ ਹੈਂ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੋ ਰੂਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀਆਂ ਚੀਜਾਂ ਭਿੰਨਭਿੰਨ ਦੇਸੋਂਮੈ ਰਹੈਹੈਂ॥ਜਬ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਹੋਵੇ ਤਬ ਵਹੁ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਜਾਵੇ ਹੈਂ॥ਜੈਸੇ ਜਬ ਘਟ ਕੋ ਮਠ ਮੈ ਰਖ ਦੇਵੇਂ ਤਬ ਦੋ ਰੂਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਘਟ ਮਠ ਕੇ ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਕਾਸ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਵੇਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈਂ

ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਸ੍ਵ ਬਿਰਾਟ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਥੂਲ ਸ਼ਰੀਰ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਸ੍ਵ ਜੀਵ ਬਿਰਾਟ ਸਰੂਪ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਓਂ ਕੀ ਪਹਿਲੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਗਜਾਂਨ ਕੀ ਇਛਾਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਚਿਤਵੇ। ਅਕਾਰ ਸੇ ਆਗੇ ਦੂਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਉਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ ਹਿਰਣ੍ਯਗਰਭ ਈਸ੍ਵਰ ਔ ਤੈਜਸ ਜੀਵ ਹੈ॥ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਔ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਤੈਜਸ ਹੈ॥ ਪਾਂਚ ਗਜਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਪਾਂਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੇ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਾਣ ਮਨ ਬੁਧ ਦੋ ਅੰਤਹ ਬੁਧ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਇਹ ਸੂਖਮ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸਤਾਰਾਂ ਤੱਤੋਂ ਕਾ ਨਾਂਮ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਹੈ। ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾਲ ਮੈਂ ਅਨਭਵ ਕੀਏ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਸੇ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਨੇ ਹੀ ਸੰਪੂਰਣ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਔ ਤਿਨਕੇ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਭਾਂਨ ਹੋਨਾ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀਏ ਹੈ॥ ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸ੍ਵਪਨ ਸਮਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਔ ਸੂਖਮ ਸ਼ਰੀਰ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਤੈਜਸ ਜੀਵ ਹੈ॥ ਤੈਜਸ ਜੀਵਨ ਕੇ ਸੂਖਮ ਸ਼ਰੀਰੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਹੀ ਬਨ ਵਤ ਹਿਰਣ੍ਯ ਗਰਭ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ॥ ਕਹੇ ਸਰੀਰੋਂ ਕੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਮੇਂ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈਂ॥ ਯਾਂ ਤੇ ਤੈਜਸ ਜੀਵ ਹਿਰਣ੍ਯਗਰਭ ਈਸ੍ਵਰ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਓਂ ਕੀ ਦੂਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਗਜਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਛ ਚਿਤਵੇ॥ ਉਕਾਰ ਕੇ ਆਗੇ ਤੀਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਮਕਾਰ

ਹੈ ॥ ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ ਮਾਯਾ ਪਤਿ ਈਸ੍ਵਰ ਔ ਪਰਾਗਜੀਵ ਹੈ ॥ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਔ ਸੁਖਪਤੀ ਅਵਸਥਾਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਂਮ ਪ੍ਰਾਗਯ ਹੈ ॥ ਮਾਯਾਕੇ ਮਲਨਅੰਸ ਅਵਿਦਿਆਹੈ। ਤਿਨਕਾ ਨਾਮ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਹੈ ॥ ਜੈਸੇ ਬੀਜਮੈ ਬ੍ਰਿਛ ਲੀਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥ ਤੈਸੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਗਯਾਨੋਂ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਕਾ ਅਵਿਦਿਆ ਮੈ ਲੀਨ ਹੋਨਾ ਸੁਖ ਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੋਵਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਖਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਔ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਂਮ ਪ੍ਰਾਗਯ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਅਵਿਦਿਆ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ਵਹੁ ਮਾਯਾ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸ਼ਰੀਰ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਯਾ ਅਵਿ-ਦਿਆ ਰੂਪ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰੋਂ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਭੀ ਏਕਰੂਪਹੈਂ॥ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਾਗਯਜੀਵ ਮਾਯਾ ਪਤੀ ਈਸ੍ਵਰ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਏਕ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਬਿਸ੍ਵਾਦਿਕ ਤੀਨ ਨਾਮ ਔ ਬਿਰਾਟਾਦਿਕ ਤੀਨਨਾਮ ਏਕ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈਂ ਔ ਜੁਦੇ ਭਾਸੇ ਹੈਂ ॥ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ॥ ਔ ਵਾਕਯ ਵਾਚਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ॥ ਯਾਂਤੇ ਯੇ ਸਭੀ ਓਂ ਰੂਪ ਹੈਂ ਬਿਸ੍ਵ ਅਕਾਰ ਰੂਪਹੈ॥ ਤੈਜਸ ਉਕਾਰਰੂਪਹੈ ਪ੍ਰਾਗਯ ਮਕਾਰ ਰੂਪਹੈ। ਸਮਾਧਿ ਸੇ ਪੂਰਬ ਐਸਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਅਕਾਰ ਰੂਪ ਬਿਸ੍ਵਕਾ ਉਕਾਰ ਮੈ ਤੈਜਸਰੂਪ ਉਕਾਰ ਕਾ ਮਕਾਰ ਮੈ ਪ੍ਰਾਗਯ ਰੂਪ ਮਕਾਰ ਕਾ ਤੁਰੀ ਚੇਤਨ ੈ ਲਯ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ। ਜੋ ਮੈ ਸੁਧ ਬੁਧ ਰੂਪ ਪਰ ਨਿਤ

ਮੁਕਤ ਚੇਤਨਹੋਂ। ਮੇਰੇ ਮੈ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ। ਯਹ ਸੁਧਾਂ-ਬੁਧ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਂ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਮੈਂ ਇਸ ਓਂਕਾਰਕੀ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਅਕਾਰਾਦਿਕ ਓਂ ਸਮੁਦਾਯ ਕੇ ਪੂਰੇ ਤੀਨ ਅਵਯਵ ਹੈਂ। ਉਨ ਅਵਯਵੋਂਕੇ ਜਬ ਅਵਸਥਾ ਔ ਸ਼ਰੀਰ ਭਾਗ ਦੂਰ ਕੀਏ ਤਬ ਉਨਕਾ ਆਧਾਭਾਗ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾਸ਼ੇਖ ਰਹੇਹੈ॥ਆਧਾ ਭਾਗ ਅਵਸਥਾ ਔ ਸ਼ਰੀਰ ਦੂਰ ਹੋਜਾਵੇ ਹੈ ॥ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਧਾ ਅਵਯਵ ਚੇਤਨ ਸ਼ੇਖ ਰਹਿਆ॥ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕ-ਹਿਆ ਜਾਵੇਹੈ। ਇਸੀ ਕੋ ਤੁਰੀਆ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਵੇਦਾਂਤੀ ਮਹਾ ਵਾਕਨ ਮੈਂ ਭੀ ਆਧਾ ਭਾਗ ਛੋਡਕੇ ਆਧਾ ਲੇਵੇ ਹੈਂ॥ ਯਾਂਤੇ ਊਹਾਂਭੀ ਓਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅਰਧ ਮਾਤ੍ਰਾਕਾ ਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਅਰਧਮਾਤ੍ਰਾ ਭੀ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਕਹਨਮਾਤ੍ਰ ਹੈ॥ ਵਾਸਤਵਸੇ ਯਿਹ ਅਮਾਤ੍ਰ ਸਰੂਪ ਹੈ॥ ਏਤਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰਨੇ ਏਕੜੇ ਅੰਗ ਸਹਿਤ ਓਂਕਾਰ ਸੇ ਕਹਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ। ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਮੈ ਗੁਰਦਾਸ ਬਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਏਕੰਕਾਰ ਏਕਾਂਗ ਲਿਖ ਊੜਾ ਓਕਾਰ ਦਿਖਾਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਏਕੜੇਕਾ ਅਰਥ ਅਦੁਤੀ ਨਿਰਗੁਣ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਵਹੀ ਆਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਥ ਮਿਲਕਰ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਤੀਨ ਰੂਪ ਹੂਆ ਓਂ ਕਾ ਵਾਚਜਾਰਥ ਹੈ ਮਾਤ੍ਰਾਭਾਗ ਤਜਾਗ ਕੇ ਸੁਧ ਸਰੂਰਪ ਅਧ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਖਜਾਰਥ ਹੈ। ਐਸੇ

ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਏਕ ਅੰਗ ਸਹਿਤ ਓਂਕਾ ਅਰਥ ਕਹਿਆ ਹੈ ॥
ਅ ਉ ਮ ਇਨ ਤੀਨ ਵਰਣੋਂ ਸੇ ਓਂਕਾਰ ਬਨਾ ਹੈ ਤਿਸ ਮੈਂ ਅਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਸਥੂਲ ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤ ਵਿਰਾਟ ਕਾ ਵਾਚਿਕ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਜੈਸੇ ਬੀਜੁ ਤਥਾ ਅੰਕੁਰ ਸੇ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਿਖ ਜਨ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਬੀਜ ਹੈ ਭਾਵ ਅਗਜਾਨ ਰੂਪ ਕਾਰਣ ਬੀਜ ਹੈ ਔਰ ਹਿਰਣਗਰਭ ਰੂਪ ਅੰਕੁਰ ਹੈ ਤਿਸ ਤੇ ਬਿਨਾ ਬਿਰਾਟ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਖ ਜਕੀ ਇਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਤੀ ਤਾਂ ਤੇ ਬਿਰਾਟ ਕੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਹੀ ਕਾਰਣ ਤਥਾ ਸੂਖਮ ਉਪਾਧੀ ਹੈ ਤਾਂ ਤੇ ਕਾਰਨ ਸੂਖਜਮ ਸਥੂਲ ਇਨ ਤੀਨ ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤ ਚੇਤਨ ਬਿਰਾਟ ਅਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਵਾਚਜਾਰਥ ਹੈ ਤਿਸ ਮੈ ਸਥੂਲ ਉਪਾਧੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰੀ ਤਜਾਗਨੇ ਸੇ ਕਾਰਣ ਤਥਾ ਸੂਖਜਮ ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤ ਚੇਤ੍ਰ ਉਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਵਾਚਜਾਰਥ ਹਿਰਣਜਗਰਭ ਹੈ ਔਰ ਸਥੂਲ ਸੂਖਜਮ ਰੂਪ ਦੋਉ ਪਾਧੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਰੀ ਤਜਾਗਨੇ ਸੇ ਏਕ ਅਗਜਾਨ ਰੂਪ ਕਾਰਣ ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤ ਚੇਤਨ ਈਸੂਰ ਰੂਪ ਮਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਵਾਚਾਰਥ ਹੈ ਜਬ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨ ਕੋਂ ਭੀ ਚੇਤਨ ਮੈ ਲੀਨ ਕਰਾ ਭਾਵ ਅਗਜਾਨ ਰੂਪ ਕਾਰਣ ਚੈਤਨ ਸਤਾ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀ ਹੈ ਜਲ ਐਸੇ ਜਾਨ ਜਾ ਤਬ ਕੇਵਲ ਚੇਤਨ ਮਾਤ੍ਰ ਸ਼ੇਸ਼ ਰਹਾ ਸੋ ਓਂਕਾਰ ਕਾ ਲਖਜਾਰਥ ਅਮਾਤ੍ਰ ਪਦ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਸੇ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋਂ ਜਾਨਕਰ ਤਿਸ ਕਾ ਆਪਣੇ ਆਤਮਾ ਸੇ ਅਭੇਦ ਚਿੰਤਨ ਕਰੈ ਪ੍ਰਿਥਮ ਬਜਸ੍ਰੀ ਕਾਰਣ ਸੂਖਜਮ ਸਥੂਲ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਤ੍ਰਿਏ ਸਹਿਤ ਵਿਸ੍ਵ ਨਾਮਕ ਜੀਵ ਕੋਂ ਸਮਸ੍ਰੀ ਉਪਾਧੀ ਸਹਿਤ ਬਿਰਾਟ ਰੂਪ ਦੇਖੇ ਫੇਰ ਜਬ ਸਮਸ੍ਰੀ

ਭਾਵਨਾਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਸੇ ਬਜਸ੍ਰਿੀ ਭਾਵ ਵਿਸਮ੍ਰਤ ਹੋਵੇ ਤਵ ਵਿਰਾਟ ਅੰਤਰਗਤ ਸੂਖਜਮ ਸਮਸ੍ਰੀ ਸੇ ਆਪਨੇ ਸੂਖਜਮ ਬਜਸ੍ਰਿੀ ਉਪਾਧਿਕ ਤੈਜਸ ਜੀਵਕਾ ਅਭੇਦ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਫੇਰ ਜਬ ਸੂਖਜਮ ਬਜਸ੍ਰਿੀ ਭਾਵਕੀ ਵਿਸਮ੍ਰਤੀ ਸੇ ਸੂਖਜਮ ਸਮਸ੍ਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੇ ਤਵ ਫੇਰ ਕਾਰਣ ਸਮਸ੍ਰੀ ਉਪਾਧਿਕ ਈਸ੍ਵਰਸੇ ਕਾਰਣ ਬਜਸ੍ਰਿੀ ਉਪਾਧਿਕ ਪ੍ਰਾਗਜ ਜੀਵ ਕਾ ਅਭੇਦ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਫੇਰ ਜਬ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਅਭੇਦ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤੇ ਬਜਸ੍ਰਿੀ ਅਧਜਾਸਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਪੂਰਬਕ ਸਮਸ੍ਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਵੇ ਤਬ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਗਯ ਆਤਮਾ ਕੋਂ ਸੁਧ ਚੇਤਨ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜਾਨਕੇ ਆਪਨੇ ਕੋਂ ਅਖੰਡ ਚਿਦ ਰੂਪ ਦੇਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਓਂਕਾਰ ਕੇ ਵਿਵੇਚਨ ਸੇ ਆਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਤੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇਹੈ ਇਸਸੇ ਔਰਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਓਂਕਾਰ ਕਾ ਅਰਥ ਵਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਸਿਧਗੋਸ੍ਰਿਕੇ ਟੀਕਾ ਮੈ ਲਿਖ ਆਏ ਹੈਂ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਈਹਾ ਨਹੀਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਔਰ ਬਜਾਕਰਣ ਕੀ ਰੀਤੀ ਸੇ ਓਂ ਕਾ ਅਰਥ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਓਂ ਕਾ ਅਰਥ ਬਜਾਕਰਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਮਾਂਤ੍ਰ ਸੇ ਰਖਜਾਕਰਣ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਹੇ ਹੈਂ ਅਬ ਧਾਤੂ ਸੇ ਇਸਕੋਂ ਬਨਾਵੇ ਹੈਂ ਅਬ ਕਾ ਅਰਥ ਰਖਜਾ ਹੈ ਯਾਤੇ ਸਰਬ ਪਾਪੋਂ ਤੇ ਰਖਜਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਓਂ ਕਹੇ ਹੈਂ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਵਾਲੇ ਆ। ਊ। ਮ। ਇਨ ਤੀਨ ਅਖਰੋਂ ਕੋਂ ਮੇਲ ਕੇ ਇਸਕੋਂ ਬਨਾਵੇ ਹੈਂ ਅ। ਉ। ਕਾ ਓ ਬਨੇ ਹੈ ਮੰਮੇ ਕੀ

ਬਿੰਦੀ ਹੋਕਰ ਓਂ ਬਨੇ ਹੈ ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨਾਮ ਅਵੈਵਕਾ ਹੈ ਯਾਤੇ ਓਂ ਸਮਦਾਯ ਕੇ ਯੇ ਤੀਨ ਅਵੈਵ ਹੈਂ ॥

ਸਚ੍ਰਦਾਨੰਦ ਰੂਪਾਯ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਾਯਾ ਕਿਲਿਸ੍ਕਰ-ਮਣੇ ॥ ਨਮੋ ਵੇਦਾਂਤ ਵੇਦਯਾਯ ਗੁਰਵੇ ਬੁਧਿ ਸਾਖਿਯਣੇ ॥

ਗੁਪਾਲਤਾਪਨੀ ਸ੍ਰੁਤੀ ਇਸ ਸ੍ਰੁਤੀ ਵਚਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਤਿਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਵਿਖਯਾਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ਪਰੰਤੂ ਪਰਥਮ ਸ੍ਰੁਤੀ ਅਰਥ ਲਿਖਤੈ ਹੈਂ ਸਤਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਵੇਦਾਂਤ ਵਿੱਦਯਾਸੇਜਾਨਣੇਯੋਗਯ ਤਥਾ ਬੁਧੀ ਕਾ ਸਾਖਯੀ ਔਰ ਕਲੇਸ ਰਹਿਤ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਇਸਥਿਤੀ ਵਿਨਾਸ ਰੂਪ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਕ੍ਰਿਸ੍ਨਪਦ ਬੋਧਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਤਾਈਂ ਨਮਸਕਾਰ ਹੋਵੇ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ (ਸਤਿ) ਇਸ ਪਦ ਮੈ ਜੋ ਤਕਾਰ ਕੀ ਸਿਯਾਰੀ ਰੂਪ ਈਕਾਰ ਹੈ ਸੋ ਭਾਖਾ ਕੀ ਬੋਲ ਚਾਲ ਸੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਰਥ ਸਦਪਦਕਾ ਹੀ ਕਰੇਂਗੇ ਔਰ ਸਤਪਦ ਸ੍ਰੁਤੀਮੈਚਿਤ ਔਰ ਅਨੰਦਕੇ ਸਾਥ ਦੇਖਾ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜਿਸਕਾ ਤੀਨੋ ਕਾਲ ਮੈ ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਐਸਾ ਸਤਚਿਤ ਅਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੋ ਪੁਰਖ ਹੈ ਸੋ ਨਾਮਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਯਦਪਿ ਨਾਮ ਔਰ ਰੂਪ ਸ੍ਵਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚਹੈ ਯਾਤੇਨਾਮਰੂਪਕਾ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖਹੈ ਇਸਪ੍ਰਕਾਰ ਕਥਨ ਕਰ-ਣਾ ਯੋਗਹੈ ਤਥਾਪਿ ਜੋ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮੈ ਰੂਪ ਅੰਸਹੈ ਸੋ ਨਾਮਸੇ ਜੁਦੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਥਾਹੀ ॥

(ਵਾਚਾਰੰਭਣੰਵਿਕਾਰੋ ਨਾਮਧੇਯੰ)

· ਛੰਦੋਗਯ ਉਪਨਿ० ਅਧਯਾਯ ੬

ਤਥਾ ਗੁਰੂਵਾਕ (ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ) ਇਸ ਸ੍ਰੁਤਿ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਵਚਨ ਸੇ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ ਤਾਤੇ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਾ ਹੈ ਸ੍ਰੁਤੀ ਅਰਥ ਮੈ (ਨਾਮਧੇਯ) ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਕਾਰਯ ਹੈ (ਵਾਚਾਰੰਭਣੰ) ਸਬਦ ਮਾਤ੍ਰ ਕਰਕੇ ਰਚਿਤ ਹੈ ਤਾਤ ਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਉਪਾ-ਦਾਨ ਕਾਰਣ ਮੈ ਜੋ ਅਕਾਸ ਵਾਯੂ ਆਦਿਕ ਸਬਦ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਸੋਈ ਕਾਰਯ ਪਣਾਹੈ ਤਿਸ ਸੇ ਜੁਦਾ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਨਹੀਂ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਸਤਚਿਤ ਅਨੰਦ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਯਣ ਹੈ ਔਰ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਯਹ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਤਟ ਸਥ ਲਖਯਣ ਹੈ ਤਾਤੇ ਜੋ ਨਾਮਕਾ ਕਰਤਾਹੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਹੈ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਹੇਤੁ ਤੇ ਸਾਂਖ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਕਹੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਸੋ ਜਗਤ ਕਾ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਅਲੋਚਨ ਪੂਰਬਕ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਵੇਦ ਮੈ ਸੁਨੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ਅਲੋਚਨ ਦੇਖਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਚੇਤਨ ਕਾ ਧਰਮ ਹੈ ਜੜ੍ਹਕਾ ਨਹੀਂ ਯਾਤੇ ਪ੍ਰਪੰਚ-ਕਾ ਕਾਰਣ ਚੇਤਨ ਹੈ ਤਥਾ ਹੀ॥

ਤਦੇਖਯਦ੍ਵਹੁਸਯਾਂਪ੍ਰਜਾਯੇਯੇਤਿਛੰਦੋਗਯਉਪ-ਨਿਖਿਦ ਅਧਯਾਯ ੬ ਖੰਡ ੨ ॥

ਇਸ ਸ੍ਰੁਤੀਸੇ ਸੰਕਲਪ ਪੂਰਬਕ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਵੇਦਸੇ ਸੁਨੀ ਹੈ ਸ੍ਰੁਤਿ

ਅਰਥ (ਤੱਤ) ਪੂਰਬੋਕਤ ਸਤਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ। (ਐਖਜਤ) ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਟੀ ਕੀ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਦੇਖਤੇ ਹੂਏ ਸੰਕਲਪ ਕਰਾ (ਬਹੁਸਜਾਂ) ਆਪਨੇ ਆਪਹੀ ਮੈ ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਹੋਕਰ (ਪ੍ਰਯਾ ਯੇਯ) ਪ੍ਰਜਾ ਰੂਪ ਸੇ ਉਤਪੰਨ ਹੋਵਾਂ ਇਤਿ ਇਸ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੈ ਵਾਰਤਾ ਯਹ ਸਿਧ ਹੂਈ ਜਗਤ ਕੇ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਣਾ ਸੰਘਾਰ ਕਾ ਕਰਤਾਪਣਾ ਰੂਪ ਤਟਸਥ ਲਖਯਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਹ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਜਣ ਔਰ ਤਟਸਥ ਲਖਜਣੋਂ ਮੈ ਇਤਨਾ ਭੇਦ ਹੈ ਜੋ ਲਖਜਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੂਆ ਤਿਸਕਾਂ ਭੇਦ ਕਰੇ ਸੋ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਜਣ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਲਛਨ ਸਤਚਿਤ ਅ-ਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੂਏ ਅਸਤ ਜੜ ਦੁਖ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜੁਦਾਂ ਕਰਕੇ ਜਨਾਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮ ਅਸਤ ਜੜ ਦੁਖ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੋ ਲਖਜਣ ਲਖਜਕੇ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਰਹਕਰ ਆਪਨੇ ਲਖਜ ਕੋਂ ਇਤਰੋਂ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਜਨਾਵੇ ਹੈ ਸੋ ਤਟਸਥ ਲਖਜ਼ਣ ਕਹਾਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਦੇਖਕੇ ਜਗਤ ਕਾ ਰਚਨਾਪਨਾ ਬ੍ਰਹਮਕਾ ਤਟਸਥ ਲਖਜਣ ਹੈ ਸੋ ਤਟਸਥ ਲਖਜਣ ਬ੍ਰਹਮਕੋਂ ਪਰਧਾਨ ਪਰਮਾਨੂ ਉਸੇ ਜੁਦਾ ਕਰਕੇ ਜਨਾਵਤਾ ਹੂਆ ਮਾਯਾ ਮਿਲਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਰਹੇ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਤਟਸਥ ਲਖਜਣ ਹੈ ਗੋਪਾਲ ਤਾਪਨੀ ਸ੍ਰੁ-ਤੀ ਮੈ (ਅਕਿਲਿਸ੍ਰਕਰਮਣੇ) ਇਤਨਾਸ਼੍ਰੀਭਾਗ ਤਟਸਥ ਲਖਜਣ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਸੋਕਲੇਸ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮ ਜਗਤ ਰਚਨਾਦਿ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਔਰ

ਭੀ ਵੇਦ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਗਕੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਜਣ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ ॥

ਤਥਾਹੀ ਸਤਯੰ ਗਜਾਨ ਮਨੰਤੰ ਬ੍ਰਹਮਤੈਤਰੀ ਉਪਨਿਖਦ੦

ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮਸਤਜਗਜ਼ਾਨ ਔਰਅਨੰਤਹੈਜੋਦੇਸਕਾਲਵਸਤੂ ਕੇ ਭੇਦਸੇਰਹਿਤਅਨੰਤਹੈਸੋਈਬ੍ਰਹਮਸਤਚਿਤਅਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਔ ਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਕੀ ਏਕ ਰੂਪਤਾਹੈ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਜੇਕਰ ਬ੍ਰ- ਹਮ ਕਰਤਾਹੈਤਬਤਿਸਕੀਭੀਕਿਸੀਸਥਾਨਸੇਉਤਪਤੀਹੋਈ ਹੋਵੇਗੀਕਾਹੇਤੇਲੋਕਮੈਜੋਕਰਤਾਹੋਵੈਹੈਸੋਕਿਸੀਸੇਜਨਜਜਰੂਰ ਹੋਵੈਹੈ ਇਸ ਸੰਕਾਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀਵਾਸਤੇ(ਅਜੂਨੀ)ਯਹਪਦ ਕਹਾਹੈਇਸਮੈਭਾਖਾਕੀਮਰਯਾਦਾ ਸੇ ਯੋਨਿ ਪਦਕੇ ਸਥਾਨਮੈ ਜੂਨੀ ਕਹਾਹੈਯੋਨੀ ਨਾਮ ਉਤਪਤੀਕੇ ਸਥਾਨਕਾ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਸੋ ਪੁਰਖਰੂਪਕਰਤਾ ਉਤਪਤੀ ਸਥਾਨਸੇਰਹਿਤਹੋਨੇਸੇਅਜੂਨੀ ਹੈਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਉਤਪਤੀ ਰਹਿਤ ਹੂਏਭੀਕਾਲਸੇ ਨਾਸ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ ।ਉਤ੍ਰ(ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ) ਕਾਲਸੇਰਹਿਤਹੈਮੂਰਤੀਕਹੇਏਸ੍ਵਰੂਪ ਜਿਸਕਾਤਿਸਕੇਸ੍ਵਰੂਪਕੀਕਾਲਸੇਨਿਵਿਰਤੀਨਹੀਹੋਵੈਹੈਕਿੰਤੂ ਸੋਕਾਲਕਾਭੀਕਾਲਰੂਪਹੈ॥ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ॥ ਜੇਕਰਕਾਲਕਾਭੀਕਾਲਰੂਪ ਹੈਤਵਆਪਨੇਸਦਰਸਕਿਸੀਸੇ ਵੈਰ ਵਾਲਾਭੀ ਹੋਵੇਗਾ॥ਉਤ੍ਰ (ਨਿਰਵੈਰੁ)ਨਿਰਵੈਰੁਕਹੀਯੇਏਕਅਦ੍ਵੈਤਸ੍ਵਰੂਪਹੋਨੇਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਵੈਰਸੇਰਹਿਤਹੈ ॥ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ॥ ਪ੍ਰਕਾਸਰੂਪ ਪਰਮਾ-

ਤਮਾਅਗਜਾਨ ਰੂਪ ਅੰਧੇਰੇਕਾਤੋਵੈਰੀਹੈਆਪ ਕੈਸੇ ਕਹਿਤੇ ਹੋ
ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਰਵੈਰਹੈ ਉਤ੍ਰ ਜੈਸੇ ਨਿਰਉਪਾਧਿਕ ਸੂਰਜ
ਬਰੂਦਕੋਂ ਸੁਕਾਵੈਹੈਤਥਾਪ੍ਰਕਾਸੇਹੈਸੋਨਿਰਉਪਾਧਿਕਸੂਰਜ ਬ
ਰੂਦਕਾਵੈ ਰੀਨਹੀਆਤਸੀਸ਼ੀਸ਼ੇਮੈ ਸਿਥਿਤਹੂਆਸੂਰਜੁ ਬਰੂਦ
ਕਾਵੈਰੀਹੈਤੈਸੇਨਿ ਰਉਪਾਧਿਕਪ੍ਰਮਾਤਮਾਕਾ ਅਗਜਾਨਸੇਵੈਰੁ
ਨਹੀਂਨਿਰਵੈਰੁਹੈਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰਬ੍ਰਿਤੀਰੂਪਉਪਾਧੀਮੈਇਸਥਿਤ
ਹੂਆਪਰਮਾਤਮਾਅਗਜਾਨਕਾਵੈਰੀਹੈ ਬ੍ਰਿਤੀਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਸੇ
ਰਹਿਤ ਨਿਰਵੈਰੁਹੈ ਤਾਂਤੇ ਏਕ ਅਦ੍ਵਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਨੇਤੇ(ਨਿ-
ਰਭਉ) ਭੈਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਲੋਕ ਮੈ ਯਹ ਨਿਯਮ-ਹੈ ਭੈ ਔਰ
ਵੈਰੁ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਹੋਵੈ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਹੈ ਤਿਸਕੋਂ ਨਾ ਕਿਸੀ ਕਾ
ਭਯ ਹੈ ਨਾ ਕਿਸੀ ਸੇ ਵੈਰੁ ਹੈ ਇਸ ਸਿਥਾਨ ਮੈ ਭਯ ਸਬਦ
ਕੇ ਸਥਾਨਮੈ ਭਉ ਭਾਖਾ ਕੀ ਬੋਲ ਚਾਲਸੇ ਲਿਖਾ ਹੈ ॥
ਨਿਰਭਉ ੧ ਨਿਰਵੈਰੁ ੨ ਅਕਾਲਮੂਰਤਿ ੩ ਅਜੂਨੀ ੪
ਇਨ ਚਾਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਨੋਂ ਸੇ ਜੋ ਵੇਦਾਂਤ ਮੈ ਵਸਤੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼
ਕੀ ਮੁਖ ਰੀਤਿ ਹੈ ਸੋ ਬੋਧਨ ਕਰੀ ਇਨ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰ
ਵੈਰਾਦਿਕ ਚਾਰ ਸਬਦੋਂਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾਕੋਂ ਵੇਦਾਂਤਸੇ ਜਾਨਣੇ
ਯੋਗਯ ਬੋਦਨਕਰਾ ਜਾਨਨਾ ਤਾਂਤੇ ਜੋ ਗੁਪਾਲ ਤਾਪਨੀਸ੍ਰੁਤੀ
ਮੈ ਵੇਦਾਂਤ ਸੇ ਜਾਨਣੇ ਯੋਗਯ ਜੋ ਯਹ ਪਦਹੈ ਤਿਸਕੀ ਸ-
ਮਾਨਤਾ ਭੀ ਗੁਰੂ ਵਚਨੋਂ ਮੈ ਸਿਧ ਹੂਈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਨਿਖੇਧ
ਮੁਖਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੇ ਵੇਦਾਂਤ ਸੇ ਜਾਨਣੇ ਯੋਗਯ ਪਰਮਾਤਾਕੋ
ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਵਚਨੋਂ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕੀਆ ਹੈ (ਸੈਭੰ) ਸੈ ਸਬਦ

ਕਾਸਯ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਯੇ ਭਾਖਾ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਯਕਾਰ ਕੀ ਏਕਾਰ ਸ਼ਕਾਰ ਕਾ ਸਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ ॥

ਸ਼ੇਤੇ ਵਾਸਨਾਯਸਿ-ਨਸ ਸ਼ਯਃ। ਅੰਤਃਕਰਣੰ

ਸੈਨ ਕਰਤੀ ਹੈ ਵਾਸਨਾ ਜਿਸ ਮੈ ਸੋ ਸਯ ਹੈ ਭਾਵ ਅੰਤਃ ਕਰਣ ਕਾ ਨਾਮਸਯ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਅੰਤਃ ਕਰਣ ਮੈ ਜੋ (ਭੰ) ਪ੍ਰ-ਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਵਸਤੂ ਹੈ ਸੋ ਸਹ ਭੰ ਹੈ ਤਾਤਪ੍ਰਯ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਬ ਓਂਕਾਰਾਦਕ ਪਦੋਂ ਸੇ ਜਨਾਯਾ ਹੈ ਸੋ ਅੰਤਃ ਕਰਣ ਔਰ ਤਿਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀਓਂ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਹੈ ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਜਾਣਿਆ ਹੂਆ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੋਖਜ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋ ̀ ਹੈ ਯਹ ਸ੍ਰੁਤੀ ਮੈ ਕਹਾ ਹੈ

ਤਥਾਹੀਪ੍ਰਤਿਬੋਧ ਵਿਦਿਤੰ ਮਤਮਮ੍ਰੱਤਤ੍ਵੰਹਿਵਿੰਦਤੇ॥ਆਤਮਨਾ ਵਿੰਦਤੇ ਵੀਰਯੰ ਵਿਦ੍ਯਾ ਵਿੰ-ਦਤੇਮ੍ਰਤੰ ਕੇਨ ਉਪਨਿਖਤ੦ ਖੰਡ ੨ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ੪

ਅਰਥ (ਪ੍ਰਤਿਬੋਧਵਿਦਿਤੰ) ਜਿਤਨੇ ਅੰਤਃ ਕਰਣਕੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਜ਼ਾਨ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਰੂਪ ਸੇ ਜਾਣੀਤਾ ਹੈ ਸੋ (ਮਤੰ) ਗਜਾਤ ਹੂਆ ਕਹਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਯਾਵਤ ਅੰਤਹ ਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹੈ ਔਰ ਚੰਚਲਤਾ ਸਿਥਰਤਾ ਸਾਤ੍ਵਕ ਰਾ-ਜ਼ਸ ਤਾਂਮਸਤਾ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਹੈ ਸੋ ਵੇਦਾਂਤ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਯੋਗਜ ਨਿਤਜ ਮੁਕਤ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜੋ ਜਾਣਿਆ ਜਾਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਗਜਾਤ ਕਹਜਾ ਜਾਤਾ ਹੈ ਐ

ਸੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ (ਅਮ੍ਰਿਤਤ੍ਵ) ਮੋਖਜ ਕੋਂ (ਹਿ) ਨਿਸਚਿਤ (ਵਿੰਦਤੇ) ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਜਾਤ ਹੂਆ ਬ੍ਰਹਮ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਗਜਾਨ ਰੂਪ (ਵੀਰਯ) ਬਲ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਤਾਹੈ ਇਸ ਜੀਵ ਨੇ ਅਗਜਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਦੇਹ ਆਦਿਕੋਂ ਮੈ ਆਤਮ ਭਾਵਨਾ ਕਰੀ ਹੈ ਸੋ ਅਪਨੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਹੀ ਨਿਤਜ ਮੁਕਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਦਜਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮੋਖਜ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਪ੍ਰਸਨ ਜਬ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਅਵਿਦਜਾ ਅਨਾਦੀ ਹੈ ਅਰ ਸਿਧਾਂਤ ਅਦ੍ਵੈਤ ਹੈ ਤਬ ਤਿਸਕਾ ਨਿਵਿ-ਰਤ ਜੋ ਗਜਾਨ ਤਿਸਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸ ਸ਼ੰਕਾ ਕੀ ਨਿਵਿਰਤੀ ਵਾਸਤੇ ਕਹੇ ਹੈ (ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ)ਪ੍ਰਸਾਦਿਪਦ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਨਿਸਕਾਮ ਪੁੰਨੋਂ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਸਰਬ ਅਧਕਾਰੀਓਂ ਕੋਂ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਜਬ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗੁਰੂ ਹੂਆ ਤਬ ਜੀਵ ਰੂਪ ਸਿਖ ਕੀ ਗਜਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਮੋਖਜ ਹੋਵੇ ਹੈ ਏਕ ਵਸਤੂ ਸੰਮਾਯਾ ਔਰ ਅਵਿਦਜਾ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਸੇਂ ਗੁਰੂ ਸਿਖਜ ਭਾਵ ਹੋਵੇ ਹੈ ਈਹਾਂਤੋ ਜੀਵ ਔਰ ਈਸ੍ਵਰ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਸਿਖਜ ਭਾਵ ਮੈ ਮਾਯਾ ਔਰ ਅਵਿਦਜਾ ਰੂਪ ਉਪਾਧੀ ਹੈ ਔਰ ਜਹਾਂ ਜੀਵੋ ਮੈ ਪਰਸਪਰ ਗੁਰੂ ਸਿਖਜ ਭਾਵ ਕਲਪਣਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਬੁਧ ਅਪ੍ਰਬੁਧ ਕ੍ਰਿਤ ਹੈ ਭਾਵ ਆਤਮ ਗਜਾਨ ਵਾਲਾ ਚੈਤੰਨ ਗੁਰੂ ਹੈ ਆਤਮ ਅਗਜਾਨ ਵਾਲਾ ਚੈਤੰਨ

ਸਿਖ੍ਯਹੈ ਪੁਰਖੋਂ ਮੈ ਆਤਮ ਗ੍ਯਾਨਵਾਲਾ ਚੈਤੰਨ ਸਾਖ੍ਯਾਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਰੂਪਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਗੁਰੂਜੀਨੇ ਕਹਾਹੈ ਜਿਨਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ ਇਸਗੁਰੂਮੰਤ੍ਰਮੈਸ਼੍ਰੁਤੀ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾਕੇ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨੇ(ਸੈਭੰ)ਔਰ(ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ)ਕਹਾਹੈਕਾਹੇਤੇਗੁਪਾਲ ਤਾਪਨੀ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੈ ਗੁਰਵੇ ਬੁਧੀ ਸਾਖੀਨੇ ਐਸਾ ਕਹਾਹੈ ਬੁਧੀਕਾ ਸਾਖੀ ਔਰ ਸੈਭੰ ਦੋਨੋਂ ਏਕ ਅਰਥਕੇ ਜਣਾਉਣੇ ਵਾਲੇਹੈਂ ਯਾਤੇ ਯਹ ਸਿਧ ਹੂਆ ਜੋ ਸਤਿ ਆਦਿਕ ਪਦ ਮੰਤ੍ਰਮੈ ਹੈ ਤਿਨਸੇ ਜੋ ਵਸਤੂ ਜਣਾਈ ਤਥਾ ਓਂਕਾਰ ਸੇ ਜੋ ਵਸਤੂ ਜਣਾਈ ਹੈ ਸੋ ਸੈਭੰ ਹੈ ਭਾਵ ਸ੍ਵੈਪ੍ਰਕਾਸ਼ਹੈ ਔਰ ਜੋ ਸੈਭੰ ਹੈ ਸੋ ਓਂਕਾਰ ਆਦਿਕ ਕਰ ਜਾਨਣੇ ਯੋਗ੍ਯਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜੀਵਾਤਮਾ ਕਾ ਅਭੇਦ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਾਹੈ ਇਸ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰਮੈ ਚਾਰਵੇਦਮੈ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤਰ ਹੈ ਤਿਸਕਾਭੀ ਗੁਰੂਜੀ ਨੇ ਅਰਥ ਦਿਖਾਯਾਹੈ ਕਾਹੇਤੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਭੀ ਬੁਧੀ ਪ੍ਰੇਰਕ ਸਾਖੀ ਕਾ ਤਤ ਪਦਕੇ ਲਖ੍ਯ ਸੇ ਅਭੇਦ ਕਹਾ ਹੈ ॥

तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गोदेवस्य धीमहि । धियो योनः प्रचोदयात् ॥

ਤਥਾਹੀ ਤਤਸਵਿਤੁਰਵਰੇਣ੍ਯੰਭਰਗੋ ਦੇਵ-ਸ੍ਯ ਧੀ ਮਹੀ ਧੀਯੋਯੋਨਃ ਪ੍ਰਚੋਦਯਾਦ ॥

ਯਹ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਓਂਕਾਰਾਦੀ ਰਹਿਤ ਔਰ ਭੂਰਾਦੀ ਬ੍ਯਾਹ੍ਰਤੀਰਹਿਤਹੈ ਔਰਚਾਰੋਂਵੇਦੋਂਮੈਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰਕਾ ਪਾਠ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਬਹੁਤਸੇ ਮੰਤਰੋਂਕਾ ਸਾਖਾਭੇਦ ਕਰ ਪਾਠੋਂਕਾ

ਭੇਦ ਹੋਵੇਹੈ ਔਰ ਇਸ ਮੰਤਰ ਕਾ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪਾਠ ਏਕ ਹੈ ਜੋ ਜਪ ਕਰਣੇ ਕੇ ਸਮੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਕੇ ਆਦਿਮੈ ਸ੍ਰਤੀ ਸਿਮ੍ਰਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਲਗਾਵਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਬਜਾਹ੍ਰਿਤੀ ਕਹੇ ਹੈਂ ॥

ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਪਦਛੇਦ ਯਹ ਹੈ ਤਤਸਵਿਤੁਃ ਵਰੇ-ਣ ਯੰਮ ਭ'ੰਰਗਃ ਦੇਵਸਯ ਧੀਮਹੀਧੀਯਃ ਨਃ ਪ੍ਰਚੋਦਯਾਤ॥ਸਵਿਤੁਰਦੇਵਸਜ ਵਰੇਣਜੰ (ਭਰਗਃ) ਭਰਗ ਧੀਮਹੀ

ਯਹਪਦੋਂ ਕਾਅਨ੍ਵੈਹੈਅਰਥ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਰੂਪ ਜਗਤ ਸ੍ਰ-ਸ੍ਰਭਾਵ ਜਗਤ ਕਰਤਾ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰਕਾ (ਵਰੇਣਜੰ) ਪ੍ਰਧਾਨ (ਭਰਗ) ਭਕਾਰ ਸੇ ਸਰਬ ਭਾਸਕ ਜੋ ਚਿਦਰੂਪ ਹੈ ਰਕਾਰ ਸੇ ਸਰਬ ਰੰਜਕ ਭਾਵ ਜੋ ਅਨੰਦ ਰੂਪਹੈ ਗਕਾਰਸੇ ਜਗਤ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਤਥਾ ਲੈਤਾਕੇ ਕਾਰਣ ਰੂਪਕੋਂ (ਧੀਮੰ-ਹੀ) ਹਮ ਮੁਮੁਖ੍ਰਜ ਜਨ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤੇ ਹੈਂ ॥ ਇਸ ਭਰਗ ਸਬਦ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸ੍ਰਤੀ ਮੈ ਕਰਾ ਹੈ॥

ਤਥਾਹੀ ਭਇਤੀ ਭਾਸਯਤੀ ਮਾਨਲੋਕਾਨਰ-ਇਤੀ ਰੰਜਯਤੀ ਮਾਨਿ ਭੂਤਾਨੀ ਗਇਤੀ ਗਛੰਤਜਾਸਿਤਨ੍ਨ ਗਛੰਤਜਸਨਦਿ ਮਃ ਪ੍ਰਜਾਤ ਤਸਮਾਦ ਭਰਗ ਤ੍ਵਾਦ ਭਰਗਃ ਮੈਤ੍ਰੇਯਉ੍-ਪਨਿਖਦ ਅਧਜਾਯ ੬

ਅਰਥ ਯਹਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਲੋਕੋਂ ਕੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕਰੇਹੈਔਰ ਸਰਬਭੂਤੋ ਕੋਂ (ਰੰਜਨ) ਭਾਵ ਸੁਖਯੁਕਤ ਕਰੇਹੈ ਔਰ ਸਰਬ ਪ੍ਰਜਾ ਜਿਸ ਮੈਲੀਨਹੋਵੇਹੈਔਰਜਿਸਸੇਯਹਸੰਪੂਰਣਪ੍ਰਜਾਆਗਮਨਕਰੇਹੈ ਭਾਵ ਉਤਪਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾਤੇ ਭਰਗਪਣਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਭਰਗ ਹੈ ਇਤਨੇ ਸੇ ਅਧੀਦੈਵਤਤ੍ਵ ਭਾਵਦੇਵਤਾਓਂ ਮੈ ਜੋ ਪ੍ਰਗਟ ਪਰ-ਮਾਤਮਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਣੀਤ ਹੂਆ ਇਸੀਕੋ ਤਤ ਪਦਾਰਥ ਕਹੇ ਹੈ ਅਬਅਧਜਾਤਮ ਤਤ੍ਵ ਕਹੇਹੈਂ ਭਾਵ ਜੋ ਮਨੁ-ਖ ਸਰੀਰਾਦਿਕੋਂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਗਟ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋਂ ਅਧਜਾਤਮ ਤਤ ਕਹੇ ਹੈਂ ਤਿਸਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈਂ॥ ਜੋਪਰਮੇਸਰ(ਨਃ)ਹਮਾਰੀ (ਧੀਯਃ) ਜੋਸਰਬ ਅੰਤਃਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀਓਂ ਕੋਂ (ਪ੍ਰਚੋਦਯਾਤ) ਪਰੇਰਣ ਕਰਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਹਮਾਰੀ ਬੁਧੀ ਆਪਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਸੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਟ ਕਰਮੋ ਮੈ ਪ੍ਰਵਿਰਤਹੋ ਵੇ ਐਸੀ ਪ੍ਰਾਰਥਾ ਹੈ ॥ ਤਵ ਇਸਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਭੀ ਮਹਾਂਵਾਕਜ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੋਬੁਧੀਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਔ ਪ੍ਰੇਰਕ ਹੈ ਸੋ ਜਗਤ ਸ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ ਭਾਵ ਜਗਤ ਉਤਪਤੀ ਆਦਿ ਕੋ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਔਰ ਜੋ ਸਰਬ ਜਗਤਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬੁਧੀ ਬ੍ਰਿਤਿਓਂਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਕਹੈ॥ ਵੇਦਕਾਛੰਦਰੂਪ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਔਰ ਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਗਾਯਤ੍ਰੀਕਾ ਇਤਨਾ ਭੇਦਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਂਰਾਜਨੇ ਜਪੁ ਐਸਾ ਲਿਖਾਹੈ ਔਰ ਵੇਦਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਧੀਮਹੀ ਐਸਾ ਲਿਖਾ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਜਬ ਵਿਚਾਰ ਕੀਆ ਜਾਯ ਤਬ ਜਪ ਕੇ ਅੰਤਰ ਗੜ੍ਹਹੀ ਧਜਾਨ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਸ਼੍ਰੁਤੀ ਮੈ ਲਿਖਾ ਹੈ॥